

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ
КОМУНІКАЦІЙ КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
ПЕРЕКЛАДУ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Л.Г.Буданова
«_____» _____ 2023 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

**ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА
ЛІТЕРАТУРИ (ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША –
АНГЛІЙСЬКА»**

**Тема: *ВІДТВОРЕННЯ ЕКСПРЕСИВНИХ ЗАСОБІВ
ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ***

Виконавець: студентка групи ФЛ-201Мз ФЕДЧИК КАТЕРИНА СЕРГІЙВНА

Керівник: канд. пед. наук, доцент СЕМИГІНІВСЬКА ТЕТЯНА ГРИГОРІВНА

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій

Кафедра англійської філології і перекладу

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Л.Г. Буданова

« _____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Федчик Катерини Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові випускника в родовому відмінку)

1. Тема дипломної роботи Відтворення експресивних засобів політичних промов затверджена наказом ректора від « _____ » _____ 2023 р. № _____
2. Термін виконання роботи: з 02 жовтня 2023 року по 31 грудня 2023 року
3. Вихідні дані роботи: При роботі акцентуємо увагу на тому, що використання експресивних засобів можна розглядати як свідчення особистості мовця, що, в свою чергу, виражається в почуттях, емоціях й оцінках суб'єкта. Варто також додати, що в політичних промовах прослідковується передача експресивності завдяки використанню лексичних та синтаксичних засобів стилістичної виразності.
4. Зміст роботи:
Розділ 1. Експресивні засоби як об'єкт лінгвістичних досліджень. Розділ 2. Методологічні засади відтворення експресивних засобів. Розділ 3. Відтворення експресивних засобів в промовах Зеленського В.О.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Додаток А. Основні засоби ефективної комунікації; Додаток Б. Класифікація видів комунікації, запропонована Г.Г. Почепцовим; Додаток В. Експресивні засоби на лексико-стилістичному рівні, використані у промовах Зеленського. Додаток Г. Основні методи вивчення давньої риторики. Додаток Д. Класифікація функцій комунікації. Додаток Е. Основні навички, необхідні для вдалої взаємодії з людьми.

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Підготувати та узгодити розширений план-конспект дипломної роботи.	до 16.10	
2	Підготувати чорновий варіант роботи	до 20.11	
3	Урахувати рекомендації наукового керівника, опрацювати та внести результати додаткових досліджень, що проводилися під час переддипломної практики, підготувати чистовий варіант роботи.	до 27.11	
4	Оформити чистовий варіант роботи та подати його науковому керівникові для підготовки відгуку та організації рецензування.	до 04.12	
5	Подати роботу до комісії з попереднього захисту дипломних робіт.	до 11.12	
6	Подати остаточний варіант роботи в оправі, а також повний пакет супровідних документів на випускову кафедру.	за тиждень до початку роботи ЕК	

7. Консультація з окремого(мих) розділу(ів):

Назва розділу	Консультант (посада, ПІБ)	Дата, підпис	
		Завдання	Завдання

8. Дата видачі завдання: «_____» _____ 2023 р.

Керівник дипломної роботи _____ Семигінівська Т.Г.
(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Федчик К.С.
(підпис випускника)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота «ВІДТВОРЕННЯ ЕСПРЕСИВНИХ ЗАСОБІВ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ»: с. 101, 5 табл., 104 літературне джерело.

Об'єкт дослідження: політичні промови Володимира Олександровича Зеленського.

Мета роботи: дослідити, провести аналіз та розкрити лінгвостилістичний та прагматичний аспекти промов політичних лідерів, і на конкретних прикладах продемонструвати, як за допомогою експресивних засобів відтворюють політичні промови відомих політиків, а саме Володимира Олександровича Зеленського.

Методи дослідження: описовий метод, метод кількісних підрахунків, дедуктивний метод, індуктивний метод, метод суцільної вибірки, порівняльно-перекладознавчий метод та метод зіставлення.

Результати магістерської роботи рекомендується використовувати в практичній діяльності та практичних курсах із таких дисциплін як «Практичний курс англійської мови», «Практика перекладу галузевої літератури», «Перекладознавство». Результати даної роботи можуть бути корисними для викладачів та студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів України.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Експресивні засоби як об'єкт лінгвістичних досліджень	7
1.1 Стилiстичні прийоми вираження експресивних засобів та особливості їх перекладу.....	7
1.2 Способи реалізації експресивних засобів у комунікативному акті.....	15
1.3. Інтерпретація поняття «політична промова» як форми публічного виступу.....	21
1.4. Лінгвостилістичні особливості політичних промов.....	30
Розділ 2. Методологічні засади відтворення експресивних засобів	34
2.1. Методи дослідження відтворення експресивних засобів у перекладі.....	34
2.2. Етапи дослідження відтворення експресивних засобів у промовах Зеленського В.О.....	38
Розділ 3. Відтворення експресивних засобів в промовах Зеленського В.О	43
3.1. Загальна характеристика промов Зеленського В.О.....	43
3.2. Відтворення експресивних засобів на лексико-стилістичному рівні.....	45
3.3. Відтворення експресивних засобів на синтаксичному.....	73
Висновки	78
Список використаних джерел	82
Додатки	95
Додаток А.....	96
Додаток Б.....	97
Додаток В.....	98
Додаток Г.....	99
Додаток Д.....	100
Додаток Е.....	101

ВСТУП

Як відомо, риторика, рідше згадується поняття красномовство – це наука про ораторську майстерність, що не можлива без вираження експресивних засобів, тобто без підкреслення виявлення почуттів, позитивних і негативних емоцій, а також переживань. Також, знаходимо наступне трактування поняття «риторика» – це мистецтво якісного висловлювання думок з метою переконання та впливу на аудиторію з урахуванням її особливостей. Це мистецтво вивчає методику творення висловлювання, визначає її структуру, що буде найбільш придатною для зрозумілого та конкретного викладення думки.

Доцільно зауважити, що засоби експресії у мовознавстві активно почали досліджувати саме в останні 30 років. Зокрема, відомі праці В.А. Чабаненка, В.М. Русанівського, М.А. Жовтобрюха, В.Л. Рінберг, Л.П. Жаркової, З.Т.Франко, Л.О.Пустовіт, Г.М. Сагач, Л.О. Ставицької, Л.І. Мацько, М.В.Кравченко, М.П. Кочергана, Н.Л. Іваницької та ін.

Наприклад, В.Л. Рінберг у статті «Засоби експресивного синтаксису в публіцистиці І.Я. Франка» вказує на те, що емоційність, інтенсивність, образність зв'язані з розмежуванням інгерентного, тобто абсолютного та адгерентного, тобто набутого аспектів. А відомий український мовознавець В.А.Чабаненко у науковому книжному виданні, тобто монографії «Основи мовної експресії» визначає, що «експресія, передусім, – це не те, що надає мовленню емоційності, образності, характерності, а те, що само породжується емоційністю, характерністю мовлення. По-друге, експресія – це не виразність, а інтенсифікація виразності, це збільшення впливаючої сили сказаного, надання йому особливої психологічно-мотивованої піднесеності. По-третє, експресія пов'язується не тільки з емоціональним та образним, а й з іншими планами вислову – волюнтативним, естетичним, соціально-оцінним, нормативним, семантичним, ситуативним».

Доцільно також додати, що на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки дослідницьку зацікавленість викликають студії політичної полеміки. Як відомо, її складниками, як єдиного цілого, є публіцистичний жанр, політичний наратив і політичний дискурс, які, в свою чергу, слугують маркером історичних, культурних, економічних змін держави і, описуючи соціально-політичні процеси країни, стають об'єктом дослідження різних сфер наукового пізнання. Серед дослідників даної тематики доцільно відзначити наступних науковців: О. Н. Баранов, Р. Барт, Е. Бенвеніст, Ю. Габермас, В. І. Герасимов, Т. А. ван Дейк, М. В. Ільїн, В. І. Карасик, О. Г. Кірілов, Є. О. Опарина, Г. Г. Почепцов, П. Серіо, Н. Ферклоу, М. Фуко, О. Й. Шейгал.

У 50-х роках ХХ ст. основи теорії політичного дискурсу були закладені представниками кембриджської та оксфордської філософських шкіл. Варто виокремити таких вчених, що досліджували цю проблематику: Т. ван Дейк, Ю. Хабермас, Р. Барт, Н. Ферклоу, П. Серіо, а також Г. Почепцов і О. Шейгал. У праці О. О. Селіванової «Лінгвістична енциклопедія» знаходимо неоднозначне трактування Ю. Хабермаса, у якому науковець вказує, що «дискурс – це тип мовної комунікації, що передбачає раціональне, критичне осмислення цінностей, норм, правил соціального життя, де єдиною метою є досягнення взаємного розуміння».

Політична полеміка завжди перебуває у фокусі уваги різноманітних наукових систем, тому поняття «полеміка» стає ширшим за «мовлення», і постає потреба дослідити політичну полеміку як різновид жанру, наративу і дискурсу через звуження від політичної лінгвістики (Л. М. Мухарямова, Л. П. Нагорна, А. П. Чудинов, О. Б. Януш) до моделі політичної стилістики (К. М. Бондаренко, О. М. Морозова, В. І. Провоторов).

Актуальність обраної теми полягає у тому, що існує необхідність розгляду експресивних засобів політичних промов, адже попри те, що існує величезна кількість теоретичних й практичних матеріалів, досі немає однозначного погляду щодо засобів його відтворення в англійській мові. Варто також зазначити, що окреслене питання наразі є ще недостатньо висвітленим у сучасному перекладознавстві.

Метою виконання дипломної роботи є: дослідити, провести аналіз та розкрити лінгвостилістичний та прагматичний аспекти промов політичних лідерів, і на прикладах продемонструвати, як за допомогою експресивних засобів відтворюють політичні промови відомих політиків, а саме: Володимира Олександровича Зеленського.

Для того, щоб досягти поставленої мети потрібно розв'язати найбільш ключові завдання:

1. Дослідити проблематику перекладу експресивних засобів в Україні.
2. Визначити поняття «політична промова» як форма публічного виступу.
3. Вивчити лінгвостилістичний та прагматичний аспекти промов політичних лідерів.
4. Продемонструвати загальну характеристику промов В.О. Зеленського.
5. Розглянути стилістичні прийоми вираження експресивних засобів.
6. Проаналізувати способи відтворення експресивних засобів політичних промов на лексико-стилістичному та синтаксичному рівні.

Об'єктом дослідження виступають політичні промови Володимира Олександровича Зеленського.

Предметом дослідження є вивчення та аналіз лінгвостилістичного та прагматичного аспектів промов політичних лідерів та способів їх передачі засобами англійської мови. **Наукова новизна роботи** полягає в тому, що на основі опрацьованого матеріалу зроблено спробу розкрити лінгвостилістичний та прагматичний аспекти промов політичного лідера Зеленського Володимира Олександровича.

За допомогою застосування комплексних **методів дослідження**, які поєднують традиційні та новітні методи аналізу, було реалізовано поставлену мету та розв'язано конкретні завдання. Зокрема, було застосовано **метод кількісних підрахунків**, що допоміг виявити розбіжності вживання експресивних засобів у політичних промовах Зеленського В.О. у тексті оригіналу й у перекладі; **описовий метод** було залучено з метою отримання теоретичного аналізу основних питань, яких варто висвітлити у даній роботі, та з метою узагальнення усіх отриманих та зібраних фактичних матеріалів та спостережень; **дедуктивний метод**, що є логічним

підходом до вивчення явищ із застосуванням загальних принципів до певних ситуацій з метою зробити висновок/висновки; **індуктивний метод**, що характеризує встановлення емпіричних даних та аналізу й їх узагальнення; **метод суцільної вибірки**, що залучено для підбору необхідних досліджуваних одиниць в матеріалах дослідження;

Практична цінність отриманих результатів визначається можливістю їх використання в лекційних та практичних курсах із таких дисциплін як « Практичний курс англійської мови», «Практика перекладу галузевої літератури», «Перекладознавство». Варто також зазначити, що даний аналіз відтворення експресивних засобів політичних промов може бути застосований у подальших наукових дослідженнях. Результати даної роботи можуть бути корисними для викладачів та студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів України.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень, що включені до дипломної роботи були оприлюднені на IV Міжнародній науково-практичній дистанційній конференції “Global Science: Prospects And Innovations”, що відбулась 1-3 грудня 2023 року в місті Ліверпуль, Великобританія.

Публікації. Результати проведеного дослідження висвітлено в матеріалах на XX Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих. Учених. «Політ. Сучасні проблеми науки». Загальний обсяг – 2 сторінки. Також, результати дослідження було оприлюднено на IV Міжнародній науково-практичній дистанційній конференції “Global Science: Prospects And Innovations”, що відбулась 1-3 грудня 2023 року в місті Ліверпуль, Великобританія.

РОЗДІЛ 1

ЕКСПРЕСИВНІ ЗАСОБИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Стилiстичнi прийоми вираження експресивних засобiв та особливостi їх перекладу

У сучасному мовознавствi є рiзні погляди щодо поняття експресiї, експресивностi та експресивних засобiв, адже вченi по-рiзному трактують сутнiсть та визначення цих понять в мовленнєвих системах. Також, протягом багатьох десятирiчч фeномен експресивностi залишається одним iз актуальних та дискусiйних у лiнгвiстичнiй науцi. Як вiдомо, основоположником теорiї експресивностi можна по праву вважати Шарля Баллi, який вiдомий як швейцарський мовознавець, один з найвидатнiших лiнгвiстiв ХХ столiття, автор праць iз загального мовознавства, дослiджень французької та нiмецької мов, а також праць зi стилiстики [61]. Окрiм вказаного вище, Шарль Баллi – представник Женевської лiнгвiстичної школи та один iз засновникiв експресивної стилiстики. Його вiдома концепцiя – це теорiя про афективнi мовленнєвi засоби [61]. Ш. Баллi вiдмiчав, що саме стилiстика вивчає експресивнi факти мовленнєвої системи з огляду на їх емоцiйний змiст i найвища її задача – вивчати експресивну систему мовленнєвих фактiв [45]. Доцiльно зауважити, що iсторiя риторики сягає середини 1 тис. до н. е., зародившись у Давнiй демократичнiй країнi, Грецiї, з суспiльної потреби переконувати слухачiв живим словом, ця наука швидко здобула суспiльне визнання в поєднаннi з фiлософiєю та логосом, продукувала свої технологiї, категорiї й закони, стала наукою, моральною й патрiотичною, перетворилася на мистецтво слова i засiб здобуття кар'єри громадського дiяча, полiтика, державця та iнших. Всiєї Європою ширилася риторика, захоплюючи елiтнi прошарки суспiльств.

Наприклад, у середньовiчнiй Європi риторика була перш за все мистецтвом християнської проповiдi, оскiльки разом зi дiалектикою, тобто вмiнням знаходження iстини через рацiональну дискусiю мiж співрозмовники, що мають рiзні точки зору, а також граматикою, тобто роздiл мовознавства, що вивчає граматичну будову мови,

риторика становила тривіум, що означає цикл зі трьох дисциплін вільних мистецтв у середній школі Середньовіччя [104].

А ось уже здобувши наприкінці ХХ ст. незалежність, Україна вступила у 3 тисячоліття демократичною правовою державою; керуючись гуманістичними ідеями, дбає про людину як найвищу цінність, про її освіту та розвиток. У цих благородних намірах і діях маємо використати освітньо – виховні надбання риторичної науки від найдавніших часів до наших днів.

Риторика звужиться до краси, образності висловлення, її називатимуть короткою, редукованою, частковою, практичною тощо. Це завадить риториці і на певний період вона набуде іронічного іміджу формальних прикрас. У ній іще збережеться елоквенція (вчення про тропи і фігури), але й вони вже стануть предметом стилістики (тропи і стилістичні фігури) та теорії літератури. Друга половина ХХ ст. захопила риторику до соціально активних наук, що мають забезпечувати ефективну передачу інформації через канал мови, формувати гуманістично-орієнтовану мовленнєву особистість, толерантний мовленнєвий клімат у суспільстві. І тут починається новий період розвитку риторики, відомий як неориторика.

З демократизацією суспільного життя і гуманізацією освітньої системи в Україні посилюється інтерес до такої призабутої за тоталітарних часів класичної науки, як риторика.

У багатьох вищих навчальних закладах, старших класах гімназій, ліцеїв, середніх шкіл вводиться курс викладання риторики. Можна сказати, що процес вивчення риторики в Україні не починається, а відновлюється, тому що з давніх часів в українській освітній системі риторика була однією з основних гуманітарних предметів, і з тих часів стає відомо про багатьох риториків світового рівня, зокрема із Києво-Могилянської риторичної школи, що була осередком освіти й культури. Оскільки в деяких киеворуських пам'ятках зустрічаються деякі положення з риторики в Ізборниках Святослава 1073 та 1076, які відмові як пам'ятки давньоруського перекладного письменства, створені для раніше згаданого чернігівського князя Святослава Ярославовича. Варто зауважити, що це одні із

найдавніших писемних пам'яток давньослов'янської та давньоруської мови на теренах України.

В середині 17 ст. Йоаникій Галятовський, український православний монах, уперше створив курс риторики саме українською мовою. Також, Антоній Радивиловський, український православний церковний діяч та письменник, і Лазар Баранович, церковний та політичний діяч, своєю проповідницькою практикою сприяли перетворенню української проповіді на літературний жанр.

Доцільно додати, що авторам українських риторики близькою була ідея, яка прийшла з античності та дістала широкий розвиток у стінах Києво-Могилянської колегії, про три ораторські стилі, ще відомі як «слоги» – високий, середній та низький, на які мовний матеріал членувався за ступенем образної ускладненості, а також естетичного сприйняття.

Варто також зауважити сучасний стан риторики, оскільки на зламі ХХ сторіччя відродження риторичної думки позначилося заснуванням факультетів риторики у навчальних закладах, а також формуванням національних та міжнародних риторичних професійних організацій. До визначних теоретиків сучасної риторики належать Хаїм Перельман, Генріх Джонстоун, Ллойд Бітцер, Кеннет Берк, Маршалл Маклуен та І.В. Річард.

Відновлюючи перервану традицію викладання риторики не з кращих для неї часів, мимовільно схиляємося до риторики епідейктичної, що слугує для похвали, прославлення та возвеличення або засудження та ганьби. Саме на ній закінчувався попередній етап викладання риторики в дорадянські часи. Ніскільки не применшуємо ролі епідейктичної риторики у формуванні особистості, тому що, як учив Феофан Прокопович, епідейктичне красномовство, шукаючи, прикрашаючи й звеличуючи добро, чесність, справедливість, гідність, примножує ці чесноти в суспільстві, подає для молоді приклади для наслідування. Звернімо увагу лише на кілька, на наш погляд, специфічних і суттєвих ознак риторичної науки й ораторської практики. Насамперед варто відзначити, що риторика – це наука лінгвістична, тобто мовознавча, більше того – живомовна. Такою вона виникла у Давній Греції, і на це розраховані всі її твердження. Усі поради і застереження щодо культури спілкування без знання мови залишаться лише словами, від яких мовці самі відмовляться. З

цього впливає те, що риторика є універсальною, вона потрібна в усіх галузях професійного навчання, в усіх сферах суспільного життя, адже немає суспільства без мови. Актуальність риторики як лінгвістичної науки зумовлюється універсальністю й феноменальністю самої мови.

Із ХХ ст., Ш. Баллі вважається засновником поняття експресивності, що розглядалося як власне стилістична проблема. Швейцарський лінгвіст пропонував відрізнити експресивність мови від експресивності індивідуального мовлення, при цьому керуючись такими трьома основними ознаками:

– експресивні знаки є наперед заданими і не припускають творчої діяльності того, хто говорить;

– відповідні прийоми і засоби, що створюють експресивність, стали для нас несвідомими. Ми часто вживаємо їх не задумуючись, їх експресивне забарвлення виявляється лише в емоційному резонансі, що супроводжує появу експресивних знаків;

– ці знаки включені в систему мови і підкорюються закону опозиції. У такому випадку значення знак розуміється не саме по собі, а завдяки асоціаціям, які протиставляють його іншим знакам системи [45].

Варто також зазначити, що елементи теорії експресивності в лінгвістиці з'явилися наприкінці 19 ст. в працях таких відомих вчених, як О.О. Потебня та Ж. Вандрієс. Саме вони у своїх роботах поєднували між собою поняття «експресивність» та «афективність» [14].

Варто зазначити, що огляд питань теорії експресивності свідчить, про те, що феномен експресивності є надзвичайно складним, а також він тлумачить наявність різних підходів і концепцій даного явища. Експресивність у широкому розумінні розуміють не що інше, як виразність, той вплив, який здійснюється на чуттєву сферу людини деякими мовленнєвими одиницями [50].

Отже, експресивність (від лат. *expressio* – вираження) вважають одним з важливих компонентів авторської стратегії та функцій мовленнєвого повідомлення [2]. Якщо звернутися до словника, то там подається таке визначення експресивності – це сукупність семантико – стилістичних ознак одиниці мови, які забезпечують її здатність виступати у комунікативному акті як засіб суб'єктивного вираження

ставлення мовця до змісту або адресату мовлення [3]. Варто також зауважити, що здійснити переклад на належному рівні експресивності літературного тексту є часто доволі нездійсненною задачею. Наукові розробки на перетині стилістики та перекладознавства значною мірою актуалізують та вирішують поставлені завдання підчас інтенсивної літературної комунікації англomовної та україномовної спільнот.

На жаль, нині дуже мало уваги приділяється риторичі і це, можливо, одна з причин того, що в нашій країні немає вираженої політики демократії. Сучасна риторика – це теорія та майстерність ефективного мовлення. Предметом сучасної риторичі є загальні закономірності мовленнєвої поведінки, що діють у різних ситуаціях спілкування, сферах діяльності.

Як і кожна науку, риторичу треба вчити, нею треба оволодівати, бажано й шляхом критичного, реструктивного й конструктивного аналізів. Основними методами вивчення в давній риторичі були повторення, виразне читання, або мистецьке виголошування і написання своїх промов за зразками. Проте не треба забувати, що риторика, можливо, як ніяка інша наука, є суто індивідуальною, суб'єктивною. Цим вона цікава й потрібна, адже виховуємо особистість, однак вона потребує ґрунтовної підготовки, такту, обережності, смаку, щоб чужа ідея, манера, фраза, прийом, слово стали твоїми, не перетворились на протилежність, адже мова підносить людину над світом природи, виділяє її як інтелектуальний феномен, який здатний пізнавати, освоювати і творити світ. Мова дає можливість людині реалізувати себе як духовну особистість, ідентифікуватися з власним «Я», з колективом, суспільством, нацією. Вона моделює вчинки, щоденну прагматику людини. Знецінення мови знецінює її носіїв – мовців, знецінює націю і її духовну культуру.

Експресивні засоби та стилістичні прийоми слугують засобами вираження експресивності у мовленні. Хоча ці два поняття тісно пов'язані між собою, однак відомі різні наукові підходи до визначення їхніх тактичних особливостей [47].

Сучасний дослідник Л. П. Єфімов тлумачить, що експресивні засоби – це такі фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні одиниці та форми, що підсилюють емоції у мові та мовленні [31]. Слід зауважити, що до фонетичних одиниць вчений відносить висоту, мелодійність голосу, наголос, паузи, шепіт,

наспівування та інші засоби використання людського голосу. Морфологічні засоби включають емоційно – забарвлені афікси, тобто частини слова, що вносять зміни у значенні кореня (зокрема демінутивні: –у (– іє), – let, – ок–, – ик –, – ичк –, – еньк –, – есеньк – тощо). Стосовно лексичних засобів, то дослідник відносить до них слова, які несуть у собі конотативне значення, зокрема епітети, поетизми (слова та мовленнєві конструкції, які чужі розмовній чи діловій мові й характеризують специфічну поетичну мову), архаїзми (застарілі назви сучасних предметів та понять), сленгізми (жаргонні слова або вирази, проникаючи в літературну мову, набувають певного емоційно-експресивного забарвлення), вульгаризми (брутальні чи навіть лайливі слова або словосполучення) та вигуки. Низка експресивних синонімів, що використовуються в одному висловлюванні, утворює ефект клімаксу (градації).

Цікаво зауважити, що експресивні граматичні конструкції утворюють синтаксичний рівень експресивних засобів. Ю.В. Павловська здійснює таку класифікацію [28]:

1) інверсія – порушення звичайного фіксованого порядку слів у розповідному реченні. Найчастіше інверсія використовується після таких прислівників та емфатичних часток: seldom, rarely, little, barely, nowhere (else), never (before), not (even) once, on no account, only by, only in this way, only then, hardly (ever)... when, no sooner... than, not only... but (also), not until/till, in no way, in/under no circumstances, not since і т.д.;

2) конструкція з it на початку речення. Зворот it is (was, will be)... who (that, when, etc.) використовується для виділення будь-якого члена речення, крім присудка, і навіть цілого підрядного речення;

3) конструкція Condensed Relative, в якій неозначені займенники what, who, whatever, whoever, whomever виступають в ролі підмета;

4) конструкція з використанням ступенів порівняння прикметників та прислівників;

5) заперечні емфатичні конструкції (створені заперечним займенником по поряд з іменником, двома запереченнями, поєднанням частки not зі сполучником until) [5].

Варто розрізняти, що на відміну від експресивних засобів стилістичні прийоми (тропи) не є мовленнєвим явищем. Вони формуються у мовленнєвому акті та у більшості випадків не існують поза контекстом [31]. Таким чином, тропи розглядаються як поняття поетики, стилістики та риторики, та означають такі звороти, які базуються на вживанні слова або сполучення слів в переносному значенні та використовуються для посилення образності та виразності мови [3]. На відміну від тропів експресивні засоби не утворюють образів, а підвищують виразність мови та підсилюють її емоційність за допомогою синтаксичних структур.

У сучасному мовознавстві Н.І. Бойко також акцентує увагу на тому, що категорія експресивності в українському та закордонному мовознавстві «розглядається як психолінгвістична, соціолінгвістична чи власне лінгвістична сутність і вивчається в ономасіологічному, семантичному, синтаксичному та лінгвостилістичному аспектах»[6].

Застосування експресивних засобів можна розглядати як свідчення особистості мовця, що виражається в почуттях, емоціях та оцінках суб'єкта. Така експресія виражається в мові, знаходить своє вираження у виборі того чи іншого лексичного засобу, і може мати додаткову мету – вплинути на реципієнта (слухача чи читача). Експресивність – це феномен мовленнєвої особистості, що залежить від її суб'єктивних комунікативних інтенцій.

Відомий український мовознавець О. М. Мороховський розглядає тропи у контексті семасіології. Він розділяє тропи на засоби виразності (фігури заміщення) та стилістичні прийоми. Варто зауважити, що фігури заміщення – це сукупність вторинних найменувань, що існують у мові або у так званому «готовому» вигляді, або утворюються у мовленні на основі регулярних моделей. Вторинні найменування зазвичай вступають у парадигматичні (синонімічні) відношення та у низці випадків можуть бути стилістично маркованими. Вчений О. М. Мороховський поділяє фігури заміщення на дві групи: фігури кількості та фігури якості. До перших він відносить гіперболу, мейозис та літоту як особливий вид мейозису. А ось до фігур якості, у свою чергу, він відносить метонімію та три її види, а саме синекдоху, перифраз та евфемізм; метафору, до видів якої він відносить алегорію, антономазію та персоніфікацію; та іронію. Вчений тлумачить поняття стилістичні засоби, як фігури

суміщення, тобто стилістично значимі способи сполучення у синтагматичній послідовності одиниць одного рівня, в тому числі й засобів виразності, у межах одиниці одного, більш високого, рівня. Фігури суміщення він поділяє на три групи: фігури тотожності (порівняння, синоніми-замінники та синоніми-уточнювачі), фігури протилежності (антитеза(оборот поетичній мові, в якому для посилення виразності різко протиставлені прямо протилежні явища, поняття та думки) , оксиморон(літературно-поетичний прийом, що полягає у поєднанні протилежних за змістом, контрастних понять, які разом дають нове уявлення) та фігури нерівності (наростання (клімакс), розрядження (антиклімакс) та зевґма (стилістична фігура, у якій одне слово або фраза, тобто загальний вислів, поєднуються за змістом з кількома частинами речення) [9].

Варто зазначити, що у текстах політичних промов експресивність як властивість передавати значення зі збільшеною інтенсивністю забезпечується переважно завдяки використанню лексичних і синтаксичних засобів стилістичної виразності [10]. Стилістичні експресивні мовленнєві засоби лексичного рівня – це конкретизуючі та оцінні епітети, образні та пояснювальні порівняння, уособлення, мовленнєві та індивідуально-авторські метафори, використовувані для реалізації прагматичних функцій [5].

Варто також додати, що різні дослідники неоднозначно трактують природу експресивних засобів. Ми ж поділяємо думку А.Н. Коперника, який стверджує, що експресивність це результат актуалізації в значенні слова образності, оціненості, емотивності, а також функціонально-стилістичної забарвленості, які, в свою чергу, вимірюються за допомогою категорій експресивності [16].

На теренах сучасної української мови відбувається реалізації експресивних засобів завдяки мовно структурним засобам, таким як звуковий склад слова, афікси, семантичні особливості, наголос, частки тощо. Окрім цього, це все відбувається завдяки різноманітним способам, прийомам стилістичної обробки мовленнєвих елементів, тобто алітерація, розтягування звука, розбиття слова на склади, а також завдяки використанню синтаксичних фігур (приєднання, еліпсис, парцеляція тощо) та тропів (метафори, гіперболи тощо) [20].

Отже, підсумуємо усе вказане вище, варто зауважити, що основним завданням перекладача при перекладі експресивних засобів є збереження як змісту, так і стилю твору оригіналу. Для досягнення передачі відповідного рівня експресивності у українського перекладача є необхідний арсенал прийомів та мовленнєвих засобів, хоча при цьому необхідно постійно слідкувати за мовленнєвими процесами, які відбуваються у сучасній англomовній літературі.

1.2. Способи реалізації експресивних засобів у комунікативному акті

Варто зауважити, що саме використання експресивних засобів надає висловлюванню виразності та образно-емоційного забарвлення, що відрізняє його від звичайного або стилістично нейтрального мовлення [18].

Проблематика перекладу експресивних засобів політичних промов протягом певного періоду часу перебуває в центрі уваги лінгвістів, оскільки саме емоційний вплив на слухачів і є головним завданням будь-якої промови. Експресивне інтерпретується як вираження відношення мовця до висловлення, що зближує експресивність із модальністю, і як вираження емоцій, і як ознаку стилю, а нерідко й поєднують в експресивному емоційність, образність, функціонально-стилістичне забарвлення» [31]. Багатий потенціал експресивності синтаксису активно використовується при написанні промов. Синтаксичні засоби дуже відрізняються один від одного за функціями й структурою.

Питання використання та перекладу експресивних засобів отримують нових рішень з кожним наступним кроком лінгвістичної науки. Таке удосконалення пов'язано з природним розвитком науки і зміною ставлення до промов та їх складових [34]. Так, новий поштовх до вивчення експресії надав інтерес лінгвістів до феномену мовленнєвої особистості як суб'єкта мовленнєвої діяльності, взаємин мовця і адресата, різнорівневих засобів посилення виразності мови та її впливу на сприймаючого. Таким чином вивчення проблеми перекладу експресивних засобів у промовах є актуальним і нагальним [31].

Загалом, експресивність в мовленні потребує особливої організації мовленнєвих одиниць, які, в свою чергу, створюють загальну забарвленість нашого мовлення та функціональну експресивність. Можна узагальнити, що експресивність,

по-перше, комунікативна категорія, оскільки справжня експресія виникає частіше за все у мовленні, тобто при організації повідомлення. Як висновок, основним завданням експресивності, тобто вираження експресивних засобів, є визначення, виділення, посилення, а також акцентування на сказаному [19].

Варто зазначити, що протягом розвитку лінгвістичної науки експресивні засоби та питання шляхів їх передачі засобами іншої мови викликав дослідницький інтерес у багатьох вчених. Серед таких варто виокремити праці Л.П. Єфімова та Н.І. Бойка [5].

Проблема вираження експресивних засобів є однією з головних лінгвістичних проблем, оскільки пов'язана з емоційним ставленням того, хто говорить та до того, про що повідомляється в мовленні [32]. Навіть такі офіційні форми мовлення, як наукове чи ділове, можуть мати експресивне забарвлення, однак способи створення цього забарвлення різноманітні, починаючи від орієнтованості мовлення на цілісну картину світу, включаючи образно-асоціативні прийоми збудження емоційного ставлення мовця та того, хто слухає, і закінчуючи вираженням усієї палітри почуттів – ставлень у діапазоні схвалення/несхвалення того, про що говориться. Головна риса експресивності – це ті когнітивні стани психіки людини, які спонукають «прикрашати» мову, переживаючи певні емоційні стани [14].

Цікаво зазначити, що у сучасному мовознавстві виділяють два основних підходи до дослідження експресивності: функціонально-стилістичний або мовознавчий семантичний. Цікаво відмітити, що існує досить поширена думка стосовно того, що експресивність через неоднозначне визначення, варто замінити більш чіткою визначеною категорією [46].

Поняття експресивних засобів доволі широке й розуміється в сучасній лінгвістиці узагальненим тобто, це «сукупність семантико-стилістичних ознак одиниці мови, які забезпечують її здатність виступати в комунікативному акті засобом суб'єктивного вираження ставлення мовця до змісту чи адресата мовлення». водночас «експресивність властива одиницям усіх рівнів мови» [14].

Варто також зауважити, що за характером та особливостями вияву інтенсифікованої мовленнєвої виразності може бути інгерентна та адгерентна. Варто розтлумачити, що інгерентна експресивність – це така експресивність, яка

внутрішньо притаманна мовній одиниці, а також вона є постійною та невід'ємною ознакою елемента мови за будь-яких умов та у будь-яких контекстах [39].

Тоді як адгерентна експресивність набувається або проявляється лише в певній мовленнєвій ситуації, у певному контексті. Контекст підсилює та увиразнює семантичні структури експресивних слів. Фактично будь-який стилістично нейтральний мовний елемент за певних ситуативно-контекстних умов здатний інтенсивно увиразнитись [31].

Також із функціонального погляду експресивність буває базова, тобто первинна та похідна, тобто вторинна. Варто вияснити, як це розрізняти. Отже, базова експресивність – це традиційно усталена інтенсифікована виразність тих загальнонародних та індивідуально-авторських утворень, які входять до основного лінгвостилістичного фонду мови. А от, вторинна експресивність накладається на базову у зв'язку з певним структурно-семантичним оновленням мовного засобу [24].

Варто також зауважити, що існує особлива складність – розмежування оцінного та емоційного компонентів експресивності, оскільки вони найчастіше виступають разом та тісно пов'язані в межах значення [4]. Така складність полягає в тому, що оцінка предмета людиною зазвичай пов'язана з емоційними переживаннями, а от з іншого боку, то такі поняття як «оцінка» та «емоція», тобто почуття, не можна розділити. Іноді навіть ці два поняття поєднують у єдине – «емоційна оцінка» [15].

Експресивна лексика постійно поповнюється новими словами та лексико-семантичними варіантами (зокрема й лексемами, які походять із неслов'янських мов), тобто ця лексика належить до активного лексичного шару [5].

Мовленнєва експресія – ознака медійного тексту, що передає думки та ідеї автора зі збільшеною інтенсивністю, виражає його внутрішній стан. Як наслідок суттєво підсилюється емоційне навантаження висловлювання [27].

Доцільно зауважити, що серед лінгвістів немає єдності у тлумаченні поняття «експресивність». Це пов'язано з тим, що як специфічна категорія мови, експресивність являє собою результат синтезу декількох базових конотативних аспектів емоційності, образності, інтенсивності, які репрезентують суб'єктивність змісту відповідної вербальної одиниці. Наприклад, український мовознавець

В.А. Чабаненко стверджує: «Все, що служить у мові для вираження і збудження емоцій, є експресивним, але не всяка експресивність передбачає емоційну реакцію, тобто експресивність як лінгвостилістична категорія ширша за емоційність» [24].

Як відомо, комунікація це обмін думками, почуттями, знаннями, враженнями та ін. А ось у науковому аспекті, вчені тлумачать, що комунікативний акт є процесом так званого кодування та передачі інформації від відправника до одержувача повідомлення [103]. Окрім цього, комунікація це певного роду спільна діяльність учасників комунікації, в ході якої можна вирізнити певний загальний погляд на речі. У вузькому значенні, сам факт обміну інформацією ще не свідчить про комунікацію, оскільки інформація, що передається, може бути незрозуміла для того, хто її отримує [45].

Як відомо, основною метою комунікативного акту є передача повідомлення. Загалом, комунікація може відбуватись не тільки в процесі безпосереднього спілкування словами. Насправді цілей комунікації може бути безліч. Наприклад, політичні промови можуть інформувати, попереджати, пояснювати, розтлумачувати і тому подібне. Тобто, основною причиною комунікації є відповідні потреби особи або ж груп осіб, і тому різні цілі комунікативного акту можуть задовольняти різні потреби осіб [16].

Загалом, здійснюється поділ видів комунікативних актів за кількістю учасників. Така класифікація пов'язана з тим, що технологія роботи відправника інформації має певну специфіку. Тобто, голосність при розмові із самим собою може кардинально різнитись від тієї, коли розмова проходить із одним співрозмовником або ж групою осіб [43].

Послуговуючись класифікацією запропонованою Г.Г. Почепцовим, можемо виділити такі види комунікації [22]:

- 1) Внутрішня комунікація, тобто розмова з самим собою;
- 2) Міжособистісна комунікація, тобто розмова між двома людьми. Однак, варто додати, що учасники розмови можуть грати певні ролі, а саме спостерігача або стороннього; комунікація може відбуватись за участі присутніх, тобто свідків, або навіть у натовпі;

- 3) Комунікація в малих групах, зазвичай між 3-5 особами, що являє собою систему найчастіше міжособистісних нерегульованих зовнішніми факторами стосунків;
- 4) Масова комунікація, тобто коли суспільна гетерогенна група людей з різними інтересами, вподобаннями отримують якесь конкретне повідомлення [16].

Варто зазначити, що комунікативний акт є засобом об'єктивного вираження ставлення мовця до змісту та до адресата мовлення. Окрім, цього комунікативний акт та семантико-стилістичні ознаки мови є складовими експресивності.

Комунікація, як відомо, є процесом обміну певної інформації, який в свою чергу забезпечує взаєморозуміння між двома або більше особами.

Серед основних цілей комунікації виділяють такі:

- Забезпечити ефективний обмін інформацією між суб'єктом та об'єктом.
- Вдосконалити стосунки в процесі міжособистісної комунікації [31].

Як усім відомо, індивіди постійно обмінюються між собою певною інформацією. Подібний процес і є комунікацією, яку в свою чергу, класифікують на різні види, тобто способи, що застосовуються людьми при взаємодії між собою. Відбувається подібна передача фактами на рівні обміну установками і почуттями, уявленнями і думками, поглядами та ідеями з використанням невербального і вербального шляху [9].

Якщо проаналізувати основні види комунікації, то можна виявити, що процеси комунікації невербального типу відрізняються тим, що при їх здійсненні доречний різний тон та інтонація, а також відбувається контакт між співрозмовниками очима. Подібний спосіб спілкування дає можливість зовнішньому вираженню внутрішнього світу людини, а також вказує на її рівень особистісного розвитку [44].

А ось при паравербальній комунікації одночасно використовуються звукові сигнали, які супроводжують мову людини і привносять в неї якісь додаткові значення. Однак, сенс сказаного змінюється виходячи з інтонації балакучого, тембру і ритму його голосу, а також від логічних і фразових наголосів [9].

Також, варто зазначити класифікацію функцій комунікації:

- 1) Інформаційна функція, тобто вираження думок, ідей, концепцій, а також повідомлення їх іншим учасникам комунікативного акту;

- 2) Оціночна функція, тобто вираження власної оцінки та власного ставлення до розмови;
- 3) Афективна функція, тобто передача співпереживання, щастя, невдач, коротко кажучи – емоцій.

Сенс промови, яку виголосила людина, може змінюватися залежно від того, з якою інтонацією особою була виголошена та чи інша фраза, а також який тембр голосу був використаний для передачі звукових символів [3]. Виходячи з цього, стають зрозумілі емоції співрозмовника, його впевненість або невпевненість тощо. Такі засоби відомі як паравербальні. Вони включають до свого переліку сукупність тих звукових сигналів, які супроводжують усну мову і дозволяють побачити в ній додаткові значення [33].

Цікаво відзначити завдяки чому відбувається дія паравербальних комунікацій. Такий тип передачі інформації використовує механізм асоціацій людини. Саме завдяки йому наш інтелект відновлює факти, отримані в минулому, порівнюючи з тими, які є в даний час. Ефект виголошеної в ході паравербальній комунікації фрази досягається завдяки створенню балакучим загального інформаційного поля взаємодії. Останнє і дозволяє співрозмовнику зрозуміти свого партнера. При цьому найбільшого ефекту подібна комунікація досягає за допомогою таких засобів:

- 1) Швидкість мови. При манері розмовляти бойко і жваво, зберігаючи швидкий темп вимови фраз, можна вирізнити імпульсивний характер співрозмовника і про його впевненість у власних силах. І навпаки, повільна і спокійна манера мови є вказівником розважливості, незворушності і ґрунтовності мовлення. При помітних коливаннях швидкості тексту можна говорити про легку збудливість, невпевненість і неврівноваженість людини.
- 2) Гучність. Тобто, добре чутна мова може свідчити про щирі спонуки співрозмовника або про його самовдоволення і хитрощі. Тиха мова вказує на скромність, такт і стриманість або ж на брак життєвих сил. Значні зміни гучності фраз говорять про хвилювання і емоційність співрозмовника.
- 3) Артикуляція. При чіткій і ясній вимові слів можна говорити про внутрішню дисципліну людини. Якщо ж мова розпливчаста і неясна, то, швидше за все, співрозмовник поступливий і володіє млявою волею [29].

4) Висота голосу. Дуже часто фальцет, тобто дуже високий звук, притаманний тій людині, мова і мислення якої найбільше спираються на інтелект. Грудний голос є ознакою підвищеної емоційності. Якщо людина вимовляє фрази пронизливо, то це говорить про її хвилювання і страх.

5) Режим мови. При ритмічному повторенні фраз можна говорити про гарний настрій співрозмовника, його врівноваженість і багатство почуттів. При кутово-уривчастій манері промови людина висловлює наявну у неї тривогу [9].

Підсумовуючи усе вказане вище, варто зазначити, що вираження експресивних засобів є однією із найскладніших лінгвістичних категорій, оскільки вона пов'язана з виявом суб'єктивного початку в мові, що супроводжує пізнання об'єктивної дійсності та відображає зміст індивідуальної свідомості носіїв тієї чи іншої мови.

1.3. Інтерпретація поняття політична промова як форма публічного виступу

Як відомо, основним об'єктом риторики є публічний виступ. Цікаво зауважити, що на теренах української наукової думки поняття політичної промови традиційно розглядали в межах лінгвістичної риторики. Так, Л. Мацько зазначає, що політична промова – це «заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін» [51]. Також дотримуємось думки Ю. Васік, що «публічне мовлення – це особливий тип дискурсу, створений за законами риторики, орієнтований на переконання, що зумовлює його інтеграційну природу» [16].

Сучасні дослідники визначають поняття «політичний виступ», як мову політичну за змістом та усну й публічну за формою. Феномен мовленнєвого впливу являє собою образне явище, тому опис різноманітних його аспектів припускає експлікацію накреслених власне автором обмежень в проблематиці [57]. Як відомо, мова це важливий чинник в суспільстві, бо ще з виникненням етнічного поділу та суспільного розшарування, вона була знаряддям і об'єктом ідеологічної боротьби. Мовленнєвий фактор здавна використовується панівними верствами багатьох

народів для того, щоб контролювати та направляти думки народу. Для досягнення мети використовуються різноманітні прийоми і різновиди мови. Одним із таких різновидів є публічний виступ, що організовується у формі монологу, тобто це складно побудований, розгорнутий, тривалий вислів звернений до суспільства [26].

Політична промова в умовах опосередкованого спілкування виступає і розвивається як публіцистична. Усна публічна мова виступає повніше і яскравіше як ораторська, оскільки більш виражений її безпосередньо-політичний характер. Адже, чим ширші маси, до яких мова адресується, чим загальніший і актуальніший характер мають реальні інтереси, виражені мовою, тим сильніше виявляється ораторська якість [43]. Таким чином, політична ораторська промова визначається не лише зовнішніми формальними ознаками, а й внутрішньою структурою, обумовленою її змістом і функцією. Чим адекватніше до дійсності вираз політичних інтересів і чим якісніше це зображено, тим вища ораторська якість мови. Ще Демосфен підкреслив, що «не слова і не звук голосу складають славу оратора, а напрям його політики» [1]. Можна зробити висновок, що риторика – це мистецтво добре говорити з політичних питань.

Отже, як відомо публічний виступ – це особливий жанр різновиду мовленнєвої діяльності, своєрідний за своєю природою, місцем серед інших видів мовлення, а також якісними ознаками. У ньому найповніше реалізується система мисленнєво-мовленнєвих дій, тобто уміле використання форм людського логічно-образного мислення та мовленнєвих засобів вираження. Діяльність людини, професія якої пов'язана з виголошенням промов, доповідей, читанням лекцій, вимагає набуття певної вправності у виборі відповідного жанру, формулюванні теми, відбору фактичного матеріалу та послідовності його викладу, а також високої культури мовлення та спілкування в цілому [2].

Варто додати, що публічний виступ є рухливою та різноманітною сукупністю мовленнєвих, мімічних, кінетичних й інших засобів вираження. Особливу роль дослідники відводять просодичному (тобто це не просто сукупність наголосу, інтонації та пунктуації, а й інтонаційно-виразне забарвлення мови) оформленню промови політичного лідера, діяча для формування виразності публічної промови і реалізації впливу на певну аудиторію [36]. Під політичною промовою розуміють

«усний текст, який проголошується президентом перед окремою аудиторією за певних обставин, ставить назрілі завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо здійснення поставлених завдань. Цей тип виступу створюється з метою переконання, призначається для конкретного типу аудиторії» [8].

Цікаво також зауважити, що публічний виступ необхідний для інформаційного впливу на аудиторію, навіювання та переконання. Публічні виступи включають в себе вимову тексту або діалогу, що пасивно впливає на слухачів. У них присутні такі ознаки: індивідуальна структура тексту і логічне завершення. Монолог і діалог однаково необхідний для побудови лаконічної мови. Елементи діалогу допомагають розбавити однотонний текст, заявляючи слухача в розмову, що вважається необхідною умовою ораторської діяльності [43].

Для вдалої взаємодії з людьми оратору, у нашому випадку політику, необхідні наступні навички:

- бути впевненим у собі;
- вміти безперервно розмовляти на одну тему;
- коротко, лаконічно висловлювати думки, правильно і грамотно вибудовувати слова в реченні;
- вміти зацікавлювати аудиторію;
- артистизм і харизма;
- дар переконання [56].

Підготовка політичного виступу вимагає ретельної продуманої тактики, грамотної композиції та її мовленнєвого оформлення. Слід зауважити, що фрагмент політичної промови (вступ, основна частина, висновки) оформлюється з урахуванням його комунікативно-цілого, змістового та стилістичного призначення. При цьому особливого значення набуває вибраний стилістичний реєстр мовлення – своєрідна динамічна комбінація мовленнєвих нейтральних і виражальних засобів [24].

Варто також зазначити, що мова сучасних політиків наповнена маніпулятивним характером. І цікаво зауважити, що український вчений М. Ільченко стверджує, що «маніпулятивний характер мовленнєвої діяльності сучасних

політичних діячів зумовлений тенденцією до прихованого впливу, що пригнічує раціонально-критичне сприйняття інформації і нав'язує адресатові задані адресантом смисли повідомлення» [13].

Як відомо, кожен публічний виступ потребує ретельної підготовки, що відбувається у декілька етапів:

1. Обдумування та формулювання теми, визначення низки питань, виокремлення принципів положень.
2. Добір теоретичного та практичного матеріалу, тобто опрацювання літератури. На даному етапі важливо глибоко осмислити й виокремити важливі й другорядні речі.
3. Складання плану, тобто визначення порядку розташування частин тексту, їх послідовність й загальний обсяг.
4. Складання тез виступу.
5. Написання остаточного тексту публічного виступу [21].

Найважливішим є етап аргументація, тобто майстерний добір переконливих доказів, в основі якої лежить складна логічна операція, що є комбінацією суджень як елементів доведення, що є сукупністю логічних засобів обґрунтування істинності будь-якого судження за допомоги інших істинних і пов'язаних з ним суджень. Структура доведення складається з тези, аргументів, демонстрації (форми доведення) [53].

Як відомо, теза – це судження, істинність якого потребує доведення. Переконати когось у своїй правоті означає створити у нього впевненість в істинності тези. Порушення цього правила призводить до логічної помилки – втрати або підміни тези. Якщо втрата тези є мимовільною помилкою недосвідченого оратора, то підміна тези – цілеспрямованою дією особи, яка її висунула.

Аргументи (докази) – це ті істинні судження, якими послуговуються під час доведення тези. Розрізняють такі види аргументів: вірогідні одиничні акти, визначення, аксіоми та постулати, раніше доведені закони науки та теореми [39].

Окрім вказаного вище, доцільно також додати, що важливим компонентом техніки професійного публічного виступу є вміння слухати. Адже це не просто мовчання, а активна діяльність, своєрідна робота, якій передують бажання почути,

інтерес до співрозмовника. Розпізнання істинного змісту повідомлення або поведінки означає перший крок до правильного вибору засобів впливу на співрозмовника [39].

Як відомо, політична промова це заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, чіткими фактами й перспективою різноманітних політичних змін. Окрім цього, це поняття трактують як вид комунікації, під час якої відбувається поширення думок та ідей політичними суб'єктами з метою здійснити вплив на погляди суспільства. Політичну промову також визначено як зв'язний потік мовлення [16].

Основною формою репрезентації промов політиків, інавгураційних звернень президентів, політичних документів (указ президента, зміст закону, комюніке), звітів уряду в парламенті, затвердження або обговорення бюджету тощо є текст, який презентується у монологічній та діалогічній формах. Різновидами монологічного публічного мовлення у політичному дискурсі є:

- 1) **виступ** – публічне проголошення промови;
- 2) **доповідь** – прилюдне повідомлення на певну тему, виступ, промова;
- 3) **заява** – повідомлення, звернення до когось із викладом певних відомостей, положень, думок;
- 4) **звернення** – сповіщення, розпорядження, заклик, промова, адресовані народіві, певному колективу, організації;
- 5) **послання** – письмове звернення до кого–небудь, лист, звернення;
- 6) **співчуття** – чуйне ставлення до чийого–небудь горя, до чийось переживань.

Варто також зауважити, що основними різновидами публічного виступу є парламентський, привітальний та святковий виступи [25]. Залежно від впливу на різні аспекти свідомості слухача та способу реалізації у мовленні цільової установки виокремлюють такі типи жанрів публічного мовлення: імператив (основа авторитарної промови), переконання (основа демократичної промови), провокація (основа ліберальної промови) [31].

Прагматика відображає зв'язок між продуцентом і реципієнтом та їхнє відношення до інформації, яка міститься в усному мовленні. З боку автора це намір

справити враження на реципієнта й викликати в нього відповідну реакцію, а з боку реципієнта – це сприйняття, декодування інформації та його реакція [17]. Варто додати, що знаки мови можуть справляти на слухачів певне враження, здійснювати на них певний вплив, а також викликати якусь реакцію. Кожен текст або ж кожна промова викликає у читача або ж слухача певний прагматичний вплив, який, в свою чергу, визначається такими трьома факторами:

- **Зміст висловлювання.** Тобто, реакція на інформацію із негативним та позитивним змістом буде різною.
- **Сприйняття повідомлення** залежить від характеру складових висловлювання знаків. Тобто, одне і теж повідомлення можна по-різному подати. Мовець підбирає мовленнєві засоби відповідно до свого наміру зробити певний вплив.
- **Прагматичний потенціал висловлювання** залежить від сприйняття його рецептора. Тобто, одне і теж повідомлення можна неоднаково сприймати від різних людей.

Таким чином, можна підсумувати, що висловлювання має прагматичний потенціал, який по-різному реалізується в конкретних актах комунікації [33].

Доцільно також зауважити, що у комунікативному акті мовець вступає у два ряди прагматичних відносин: з об'єктами, які він описує, і зі слухачем. У першому випадку автор виражає своє відношення до подій, про які йдеться, і використовує для цього мовленнєві знаки, які мають необхідні прагматичні значення. В другому випадку автор виражає своє відношення до адресата, оцінюючи його інтелектуальні здібності, і намагається певним чином вплинути на нього. Безумовно, першим етапом на шляху створення прагматики політичних промов є виникнення в особи наміру створити певну промову, тобто поява задуму. Задум поступово переходить в інтенцію. Авторська інтенція полягає у наступному:

- впливі на емоційний стан реципієнта;
- розширенні обізнаності реципієнта;
- впливі на систему раціональної оцінки та висловленні конкретного змісту [31].

Як усім відомо, кожен президент при вступі на посаду зобов'язаний проходити церемонію інавгурації, що розпочинається інавгураційною промовою, в якій лідер країни презентує свою політичну програму і стратегію розвитку держави.

Наприклад, в Україні на засіданні, як правило, повинні бути присутніми глава Центральної виборчої комісії, голова Конституційного суду та інші офіційні особи. Новообраний президент приносить присягу і одну руку кладе на Конституцію України, а іншу на Пересопницьке Євангеліє [42].

Інавгураційні промови заздалегідь підготовлені для президента країни під час церемонії узаконення його повноважень, а також прагматично націлені на формування громадської думки, переконливу експлікацію, тобто розкриття суті та значення предмету, свого політичного спрямування, ідеологічну прихильність до себе населення країни. Як правило, над інавгураційною промовою працює ціла команда і характерною є церемоніальність, однак, зазначений вид тексту базується на політичних поглядах президента і його особистісних рисах [38].

Варто також зауважити прагматику функціонування стилістичних засобів у політичних промовах, що охоплює випадки стилістичного використання різноманітних видів значень, які, в свою чергу, класифікують на стилістичні прийоми, що базуються на такій взаємодії:

- Словникових та контекстуальних предметно-логічних значень; як приклади – метафора, метонімія й іронія.
- Предметно-логічних та називних значень; як приклад – антономазія (різновид метонімії, побудований на вживанні власного імені замість загального, або навпаки).
- Предметно-логічних та емоційних значень; як приклади: епітет, оксюморон (літературний прийом, що полягає у поєднанні протилежних за змістом понять), гіпербола.
- Основних та похідних предметно-логічних значень; як приклади – гар слів, зевгма (стилістичний прийом, у якому один і той самий загальний вислів узгоджується з кількома неоднорідними членами речення).

Варто проаналізувати зазначені вище стилістичні засоби. Отже, використання метонімії вживається для формування дружньої, невимушеної атмосфери з аудиторією. Метою даного стилістичного засобу є встановлення емоційної близькості з аудиторією, а також це чудовий засіб для маніпуляції громадської думки

й підвищення ефективності інформаційного впливу. Продовжимо аналіз стилістичних засобів з антономазії, що функціонує з метою експозиції опозиції відносин, коли президент промовляє, що « народ – це влада» і тим самим позиціонує себе на рівних відносинах з народом.

А ось, епітети сприяють акцентування уваги, наприклад, на стурбованість президента певними проблемами, а також на співчуття усім праведним людям. Даний стилістичний засіб націлений на визначення оцінного сприйняття того, що відбувається, а також на формування громадської думки. Окрім цього, варто додати, що часто спостерігаються в політичних промовах повтори, які також є стилістичними засобами.

Варто підсумувати, що функціонування значної кількості стилістичних засобів у політичних промовах надає виступу експресивності й емоційності. Дослідження різноманітних видів стилістичних засобів в текстах політичних промов розширює панораму дослідження прагматики стилістичних засобів в політичному дискурсі.

Як відомо, політична промова це заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, чіткими фактами й перспективою різноманітних політичних змін. Окрім цього, це поняття трактують як вид комунікації, під час якої відбувається поширення думок та ідей політичними суб'єктами з метою здійснити вплив на погляди суспільства. Політичну промову також визначено як зв'язний потік мовлення [16].

Варто також зауважити, що основними різновидами публічного виступу є парламентський, привітальний та святковий виступи [25]. Залежно від впливу на різні аспекти свідомості слухача та способу реалізації у мовленні цільової установки виокремлюють такі типи жанрів публічного мовлення: імператив (основа авторитарної промови), переконання (основа демократичної промови), провокація (основа ліберальної промови) [31].

Доцільно також зауважити, що у комунікативному акті мовець вступає у два ряди прагматичних відносин: з об'єктами, які він описує, і зі слухачем. У першому випадку автор виражає своє відношення до подій, про які йдеться, і використовує для цього мовленнєві знаки, які мають необхідні прагматичні значення. В другому випадку автор виражає своє відношення до адресата, оцінюючи його інтелектуальні

здібності, і намагається певним чином вплинути на нього. Безумовно, першим етапом на шляху створення прагматики політичних промов є виникнення в особи наміру створити певну промову, тобто поява задуму. Задум поступово переходить в інтенцію. Авторська інтенція полягає у:

- впливі на емоційний стан реципієнта;
- розширенні обізнаності реципієнта;
- впливі на систему раціональної оцінки та висловленні конкретного змісту [31].

Отже, варто підсумувати, що основним об'єктом риторики традиційно є публічний виступ. Існує безліч трактувань поняття «публічний виступ», однак було виділено те, яке надає українська науковиця Ю. Васік. Також, публічний виступ необхідний для інформаційного впливу на аудиторію, навіювання й переконання. І підготовка політичного виступу вимагає ретельної продуманої тактики, грамотної композиції та її мовленнєвого оформлення. Доцільно додати, що функціонування значної кількості стилістичних засобів у політичних промовах надає виступу експресивності й емоційності. Дослідження різноманітних видів стилістичних засобів в текстах політичних промов розширює панораму дослідження прагматики стилістичних засобів в політичному дискурсі.

1.4. Лінгвостилістичні особливості політичних промов

Як відомо, політична промова відіграє важливу роль у формування поглядів та думок з метою впливу на розум та волю людей. За характером подачі, образності та лексичного наповнення політичні промови відносять до публіцистичного стилю мовлення, що відрізняється властивими йому суспільно-політичною лексикою, риторичними запитаннями, вигуками, повторами [38].

На лексичному рівні мови характерними рисами політичних промов є широке використання політичної термінології та книжних слів. Серед прикладів: реіндустріалізація економіки, узурпація влади, антикорупційний пакт, фундамент суспільної довіри. Також можна спостерігати наявність таких мовленнєвих кліше та штампів, як настав час змін, хвилина мовчання. Мова політичних текстів у лексичному плані зазвичай без насиченої лексики внаслідок використання вищезгаданих численних кліше, фраз і штампів та абстрактна з високим рівнем узагальненості за рахунок насиченості складними словами та словами з абстрактним

значенням. Текстам політичних промов притаманне використання власних імен, точних дат та чисел. Крім того, для політичної мови типовим явищем є наявність загальноприйнятих абревіатур та скорочень, як-от: ЄС, Кабмін, підприємства ВПК, ОБСЄ [50].

Тема війни, на жаль, є актуальною в сучасному українському політичному дискурсі, тому, крім новин військового характеру, що відносяться до стилю мовлення ЗМІ, ми відокремлюємо ще й політичні метафори військового спрямування. Наприклад: «дострокові вибори роз'єднують політичні сили, бо відбувається політичне протистояння, політична війна, боротьба за кожен відсоток». Риторика політичних діячів включає «оголошення війни» багатьом соціальним проблемам: бідності, безробіттю, хабарництву. Метафора війни може бути корисною як потужний інструмент для виправдання політичних курсів: вона висвітлює нову соціальну політику, перетворює її на пріоритет, позначає офіційну прив'язаність до причини, через яку вона існує. Ця метафора несе у собі очікування, що ворога можна побороти. Проте, оголошення війни соціальним негараздам створює нереалістичні, недосяжні очікування повної перемоги. І коли тотальна перемога не матеріалізується, – що як правило і відбувається, – політичний курс атакується як такий, що призвів до поразки [50]. Звичним фактом є використання політиками у своїх промовах цитат та виразів відомих людей, посилянь на них. Як приклад можна навести інавгураційну промову Петра Порошенка: «Ми, українці, «живий вогник у сім'ї європейських народів і діяльні співробітники європейської цивілізаційної праці». Так казав Іван Франко. А ось, Барак Обама на початку своєї інавгураційної промови посиляється на Декларацію незалежності США як найважливіший документ для усіх громадян держави та для нього особисто. Такі американські президенти як Лінкольн, Франклін Делано Рузвельт та Джон Кеннеді особливо часто вживали відомі прислів'я у текстах своїх промов.

У політичних промовах часто фігурують фразеологічні стійкі вирази. Наприклад, поставити жирний хрест, пасти задніх, тримати порох сухим. Особливу увагу привертають до себе новоутворення в лексиці політичного дискурсу [1]. Наукові дослідження політичних процесів та тенденцій передбачають появу нових відкриттів, введення нових понять та термінології. Парадокс політичних неологізмів

полягає в тому, що, незважаючи на новизну ідеї, вони мають бути зрозумілими та пізнаваними. Тому у політичному красномовстві фігурує багато мовленнєвих нововведень, запропонованих політиками. Наприклад, кіборги, атовці, євроінтеграція. Політичні діячі широко використовують евфемізми, які є необхідними для безконфліктної, ефективної комунікації. Наприклад, використання таких політичних евфемізмів як *undernourishment* – недоїдання замість *starvation* – голод; *the building up of labor reserves* – нарощування трудових ресурсів замість *unemployment* – безробіття, дозволяє повністю завуалювати незручні для публікації факти [51]. Підсумовуючи, варто підкреслити, що політичні промова це специфічний вид виступів, тому що головною його метою є залучення та переконання аудиторії і всі можливі деталі мають бути враховані під час підготування та виголошення промови. Політичні діячі разом зі своїми спічрайтерами складають текст, опрацювавши десятки джерел та врахувавши екстралінгвістичні обставини. Кожен з різновидів промови формується на основі конкретних завдань та планів. Проте, основні мовленнєві особливості включають в себе термінологічні кліше, метафори, цитати, авторські неологізми та евфемізми.

Варто також зазначити про стилістичні особливості політичних промов. Як тлумачать в тлумачному словнику, стилістика це розділ мовознавства, що досліджує в межах функціональної мови суть та специфіку стилів мови. Цікавим є той факт, що використання стилістичних засобів є притаманним для художнього стилю. Однак, завдяки цьому політичний діяч може поділитись своїми враженнями та відношенням до ситуації, а також донести інформацію до слухачів [30].

Одним з найбільш уживаних стилістичних прийомів є використання епітету, художнього означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії [30]. Епітет має завжди суб'єктивне значення, бо ґрунтується на підкресленні якості, ознаки описуваного явища [49].

Не менш розповсюдженим стилістичним засобом, ніж епітет є метафора, художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості або порівняння [30]. Основна мета метафори – створення образу, який повинен переконати слухача у сказаному та додавання експресивності до промови. Як приклад, можна навести промову Дональда Трампа : «Польща це

географічне серце Європи, але найголовніше те, що у поляках ми бачимо душу Європи».

Варто також згадати ще один стилістичний засіб – порівняння, що є складовою майже усіх політичних промов. Його метою є зіставлення одного предмета чи явища з іншими для того, щоб глибше його розкрити. Як приклад, можна навести такий – «Багато союзників, в тому числі міністр Німеччини фон дер Ляєн, визнали 2014 рік переломним, який побудив союзників до нової реальності» (Джеймс Меттіс, головнокомандувач Центрального командування США).

Отже, варто підсумувати, що текст політичної промови може містити в собі велику кількість стилістичних та лексичних прийомів. На лексичному рівні мови характерним є широке використання політичної термінології та книжних слів. А одним з найбільш уживаних стилістичних прийомів є використання епітету, художнього означення.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ ЕКСПРЕСИВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Методи дослідження відтворення експресивних засобів у перекладі

Насамперед, при вивченні особливостей відтворення експресивних засобів у промовах Зеленського Володимира Олександровича, звернемося до питання застосування методів дослідження. Під поняттям «метод» розуміємо спосіб пізнання дослідницької діяльності, що спрямований на вивчення явищ та закономірностей об'єкта дослідження, а також, дане поняття тотожне алгоритму певних дій. Доцільно додати, що для написання наукової роботи є важливим логічне структурування самої роботи, а також досягнення поставлених цілей роботи та отриманих якісних результатів. А реалізація поставленої мети, а саме зробити дослідження, провести аналіз та розкрити лінгвостилістичний та прагматичний аспекти промов політичних лідерів та на конкретних прикладах продемонструвати відтворення експресивних засобів у політичних промовах відомих політиків, а саме Зеленського Володимира Олександровича, вимагає застосування певних методів дослідження. Вибір методів дослідження у контексті перекладу політичної тематики зумовлений потребами комплексного та системного опису експресивних засобів відповідно до поставлених цілей та завдань. Їх реалізація потребує застосування наступних методів дослідження:

1. Одним з найпоширеніших методів дослідження є *метод кількісних підрахунків*, який було використано для визначення лексико-синтаксичних та стилістичних одиниць.

Варто додати, що кількісні методи, які застосовані до текстів, промов, відкривають шлях до вивчення самої мови, оскільки сегменти мови, які є об'єктами підрахунків, співвіднесені до мови.

Як відомо, кількісні методи дозволяють кількісно описувати співвідношення таких мовленнєвих одиниць, як фонема, буква, морфема й слова у тексті, тобто частоту їх вживання та сполучуваність з іншими одиницями.

Доцільно також додати, що за принципом даного методу ми виявили розбіжності вживання експресивних засобів у політичних промовах Зеленського В.О. у тексті оригіналу й у перекладі.

2. Доцільно зауважити, що *дедуктивний метод* разом зі індуктивним методом це загальнонаукові методи дослідження, які є основою знань універсальних законів суспільства та мислення. Дедукція, як відомо, є методом переходу від загальних стверджень до конкретного умовиводу. Також, *дедуктивний метод* є логічним підходом до вивчення явищ із застосуванням загальних принципів до певних ситуацій з метою зробити висновок/висновки. У емпіричних науках, серед яких є й лінгвістика, даний метод використовують з метою встановити різні мовленнєві одиниці, їх відношення до певних частин мови, а також для виявлення опису нескінченної кількості фактів через звернення до природи досліджуваного об'єкта.

За допомогою дедуктивного методу нам вдалось встановити способи відтворення експресивних засобів політичних промов в тексті оригіналу та перекладу на основі їх загальних відомостей та визначень. Зокрема, основними способами відтворення експресивних засобів є стилістичні, лексичні та синтаксичні засоби.

3. Відомо, що існує логічне протиставлення дедуктивного та індуктивного, тому доцільно згадати *індуктивний метод*, який також було застосовано у нашому дослідженні. Загалом, даний метод характеризує встановлення емпіричних даних та аналізу й їх узагальнення. Іншими словами, індукція – це метод дослідження, який полягає у переході від одних уявлень про певні процеси/явища до інших, тобто більш загальним. Також, на основі даного методу можна зробити висновок про загальне. Доцільно додати, що більшість мовознавчих досліджень базуються саме на індуктивному підході при вивченні мовних факторів.

При дослідженні експресивних засобів було зібрано відомості про їх використання у політичному дискурсі та їх узагальнення на окремих прикладах. Завдяки цьому ми змогли зробити висновки про найбільш вживані способи відтворення експресивних засобів, зокрема як приклад було взято промови президента України, Зеленського Володимира Олександровича.

4. *Метод суцільної вибірки* залучено для підбору необхідних досліджуваних одиниць в матеріалах дослідження.

Застосування даного методу дослідження включає певні етапи, серед них варто виокремити наступні:

- Визначення одиниць спостереження, які мають певну інформацію, необхідну для вирішення завдань дослідження.
- Створення основних вибірових даних.
- Формування основної сукупності даних шляхом їх відбору.
- Поширення зібраних даних.

Також, доцільно додати, що при виборі даних застосовуємо ряд вимог. Серед них виділяємо наступні:

- Однорідність матеріалу, тобто той такий, що характеризується однаковими рисами/ознаками.
- Репрезентативність вибірки, що забезпечує правильним підбором матеріалу й рівномірним його розподілом.

Таким чином, ми сфокусували увагу на проблематиці перекладу експресивних засобів, що надають висловлюванню виразності та образно-емоційного забарвлення.

5. Також, у нашому дослідженні ми використали *описовий метод*, що полягає у виявленні та знаходженні одиниць мови та їх функцій. Загалом, даний метод є надзвичайно широко використовується, адже за допомогою його можна описати такі одиниці мови, як слова, морфеми, а також функціонування мови. Також, описовий метод має велике практичне значення й пов'язує лінгвістику з усіма суспільними потребами.

Зі самої назви методу розуміємо, що її мета полягає у точному й повному описі мовленнєвих явищ.

Також, при використанні описового методу у нашому дослідженні дотримувались наступних етапів:

- 1) Виділення одиниць аналізу, наприклад морфеми, фонема, лексеми, тощо.
- 2) Вторинна сегментація, тобто розподіл виділених одиниць.

3) Класифікація та інтерпретація виділених одиниць.

Доцільно зауважити, що при застосуванні описового методу також було використано наступні прийоми:

1) зовнішньої інтерпретації, що, в свою чергу, бувають двох видів:

а. за зв'язком з такими позамовними явищами, як соціологічні, логіко-психологічні та артикуляційно-акустичні.

б. за зв'язком з іншими мовними одиницями, як наприклад прийоми міжрівневої інтерпретації.

2) внутрішньої інтерпретації.

Цей метод має дуже широке застосування, оскільки використовується не лише для опису таких мовних елементів, як фонема, морфема, слова, конструкції, але також для вивчення функціонування мови.

За допомогою даного методу ми описали основний об'єкт риторики, а саме публічний виступ та основні етапи його підготовки.

1. *Порівняльно-перекладознавчий метод*, що полягає у дослідженні та описі мови через порівняння з іншою мовою для того, щоб виявити та виокремити специфіку мовленнєвих елементів. Також, інколи даний метод називають *контрастивним*, оскільки його метою є виявлення відмінностей між мовами, які порівнюють. Даний метод дозволяє виокремити найбільш характерні особливості кожної зі зіставлених мов.

Також, *порівняльно-перекладознавчий метод* сприяє вирішенню лінгвістичних та методичних типів завдань. Тобто, для вирішення лінгвістичного завдання необхідно у порівнюваних мовах визначити механізм, притаманний функціонуванню мови.

2. *Метод зіставлення* – це загальнонауковий метод, який широко використовується в багатьох науках, особливо в лінгвістиці та перекладознавстві. Доцільно розглянути важливі аспекти застосування порівняльних методів у лінгвістиці, а їх інтерес пов'язаний з наступними причинами:

- Потреба виявлення універсальних рис мовленнєвого матеріалу.
- Прагнення описати загальну картину світу носіїв різних мов.

- Необхідність вдосконалити двомовні словники.
- Розширення сфери викладання іноземних мов.
- Прагнення описати різноманітні особливості мови.

При використанні даного методу у нашому дослідженні ми порівняли експресивні засоби, що були виявлені в промовах Зеленського В.О, тобто текст оригіналу, та переклад його промов й розглянули емоційну тональність двох мов, мова оригіналу – українська та мова перекладу – англійська.

Отже, при написанні нашої дипломної роботи було використано наступні методи дослідження:

- метод кількісних підрахунків;
- дедуктивний метод;
- індуктивний метод;
- метод суцільної вибірки;
- описовий метод;
- порівняльно-перекладознавчий метод;
- метод зіставлення.

2.2. Етапи дослідження відтворення експресивних засобів у промовах Зеленського В.О

Окрім вказаного вище, доцільно також виокремити основні етапи дослідження відтворення експресивних засобів політичних промов, як приклад було взято промови президента України, Зеленського Володимира Олександровича.

Отже, варто розпочати з того, що наукова проблема є сукупністю складних теоретичних або ж практичних питань і в процесі наукового дослідження проблему дослідження поділяють на складові, тобто теми, що є частиною наукової проблеми, яка, в свою чергу, охоплює одне або декілька питань дослідження. Варто додати, що тема – це не просто назва наукового дослідження, а передбачений результат наукового дослідження, який спрямований на досягнення конкретних цілей та мети роботи. Тобто, вибір теми наукового дослідження і є першим етапом.

Також, за напрямками теми розділяють на наступні:

1) **Теоретичні теми**, які передбачають дослідження окремих концепцій теорії відповідної науки, що стосуються її наукових законів.

2) **Методологічні теми**, які стосуються елементів методі конкретних наук, що застосовуються у процесі вивчення їх об'єктів.

3) **Організаційні теми**, що включають організацію досліджень за конкретними науковими напрямками та застосування одержаних результатів у практичній діяльності [101].

Доцільно додати, що за причиною виникнення розрізняють наступні види тем:

1) Теми, що виникають у результаті виникнення проблеми, над якою працює певний науковий колектив.

2) Ініціативні теми можуть виникати за наявності взаємовиключних ситуацій: як завдяки гарній науковій підготовці дослідника, так і унаслідок його недостатньої кваліфікації та наукового світогляду.

3) «Теми на замовлення», як правило, пов'язані з основними планами науково-дослідних робіт у вищих навчальних закладах, галузі та об'єднанні[102].

Варто також зауважити, що при виборі теми дослідник повинен приділяти особливу увагу наступним вимогам:

1) По-перше, тема повинна бути актуальною та містити елементи нової інформації, оскільки вибір теми вказує на її значущість в даний момент. Однак, визначити актуальність теми наукового дослідження може лише досвідчений учений чи науковий колектив. Також, просто сформулювати тему є недостатнім, оскільки елемент новизни є ознакою актуальності теми наукового дослідження лише у тому випадку, коли тема дослідження націлена на вирішення поставленого завдання.

2) По-друге, при виборі теми дослідник повинен враховувати наявність теоретичної бази, завдяки якій він може мати максимально повну картину про те, що в галузі дослідження уже зроблено і чого не вистачає. Тобто, для вибору теми дослідник повинен ознайомитись з літературою і завжди варто читати праці різних авторів, в тому числі й зарубіжних.

3) По-третє, при виборі теми, доцільно враховувати те, що в процесі подальшої роботи можливі деякі її уточнення і даний момент можна відчутти уже при складанні плану дослідження[102].

Наступним етапом після вибору теми наукового дослідження є виокремлення об'єкта та предмета дослідження. Як відомо, об'єкт наукового дослідження є навколишній матеріальний світ, та форми його відображення у свідомості людей, які відбирають відповідно до мети дослідження. А предметом дослідження є властивість, характеристика об'єкта дослідження.

Після виокремлення об'єкта та предмета дослідження, виходячи зі назви наукової роботи, доцільно сформулювати мету наукового дослідження, що найповніше характеризує проблему або ж завдання, яке має намір вирішити дослідник. Як відомо, мета дослідження – це очікуваний кінцевий результат, який зумовлює логіку дослідження. Перед визначенням мети наукового дослідження доцільно задати таке питання: «Для чого проводиться дослідження?». Також, однією із найважливіших методологічних вимог до програми наукового дослідження є чітке формулювання конкретної мети. І на завершальному етапі наукового дослідження варто перевірити чи було досягнуто поставленої мети. Як висновок, мета наукового дослідження повинна бути максимально лаконічною та виражати те, що хотів донести дослідник.

Серед основних етапів дослідження варто виокремити завдання наукового дослідження, які, зазвичай, полягають у наступному:

- 1) Виявити, уточнити структуру об'єкту, що вивчається; обґрунтувати систему заходів дослідження.
- 2) Виявити шляхи та засоби удосконалення процесу, що досліджується, у нашому випадку – експресивні засоби.
- 3) Експериментально перевірити розроблені пропозиції щодо розв'язання проблеми.

Доцільно також зауважити, що характерною рисою наукового дослідження, що явно вирізняє його від інших видів дослідження, є застосування наукових методів.

Після того як було виокремлено тему, об'єкт, предмет та мету наукового дослідження, іншим важливим етапом є пошук необхідної інформації, тобто пошук

термінологічної бази дослідження, а саме пошук різноманітних записів, статей, наукових праць, довідників, електронних ресурсів, що будуть пов'язані із такими поняттями, як «експресивні засоби», «політична промова », «промови Зеленського В.О.», «стилістичні засоби», «лексичні засоби», тощо. Як зазначалось раніше, існує необхідність у дослідженні даних понять, які, в свою чергу, потребують оновлення термінологічної бази.

Доцільно додати, що інформація є важливою у вивченні проблеми, що досліджується. Серед вищевказаного, доцільно зауважити, що після етапу збору необхідної інформації, наступним етапом є порядок обробки та збірки інформації в одне ціле. Оскільки, згідно з обраною темою наукового дослідження дослідник застосовує різноманітні ресурси для того, щоб підібрати найбільш відповідний матеріал. При роботі із друкованими та електронними ресурсами дослідник виокремлює певні речення чи абзаци, але при цьому важливо виокремити найважливіше та уникнути інформації, яка не має відношення до теми наукового дослідження. Після опрацювання різних джерел, дослідник має уже певні висновки, оцінки та узагальнення інформації. У ході дослідження дослідник опрацьовує велику кількість літературних джерел, однак неможливо вкласти в голову всю інформацію в повному обсязі і саме тому необхідно створювати наступні способи фіксування інформації:

- 1) **Анотація** є стислою характеристикою книги чи статті.
- 2) **Резюме** – це короткий підсумок прочитаного зі висновками.
- 3) **Тези** – це положення, які коротко викладають одну із основних думок роботи.
- 4) **Реферат** – це скорочене викладення змісту роботи з основними даними та висновками.

Для отримання вичерпного тлумачення поняття «експресивні засоби», було проаналізовано працю А. Багмут «Інтоніяція як засіб мовної комунікації». Найчастіше, можна зустріти тлумачення понять «експресія», «експресивність» та «експресивні засоби».

В інших дослідженнях, що характеризують важливий компонент авторської стратегії та функцій мовленнєвого повідомлення, також прослідковується використання поняття «експресивні засоби».

Опрацювання наукових джерел, аналіз наведених понять дають підстави сформулювати визначення поняття «експресивні засоби» – це такі фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні одиниці та форми, що підсилюють емоції у мові та мовленні.

Завдяки *описовому методу* було описано основний об'єкт риторики – публічний виступ та основні етапи його підготовки. За допомогою індуктивного методу ми змогли зробити висновки про найбільш вживані способи відтворення експресивних засобів.

На останньому етапі дослідження була сформована емпірична база шляхом добору лексико-стилістичних та синтаксичних одиниць, що є повтори, епітети, риторичні запитання, порівняння, вставні конструкції, асиндетон, або ж безсполучниковість, полісиндетон, або ж багатосполучниковість, перестановка, заміна, додавання.

Варто підсумувати, що для отримання вагомих результатів дослідження, було виокремлено декілька етапів дослідження відтворення експресивних засобів у промовах Володимира Зеленського. Серед них доцільно зауважити наступні: вибір теми, виокремлення об'єкта та предмета дослідження, пошук необхідної інформації, тобто пошук термінологічної бази дослідження та формування емпіричної бази шляхом добору лексико-стилістичних та синтаксичних одиниць.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ ЕКСПРЕСИВНИХ ЗАСОБІВ В ПРОМОВАХ ЗЕЛЕНСЬКОГО В.О.

3.1. Загальна характеристика промов Зеленського В.О.

Як відомо, Зеленський Володимир Олександрович є шостим Президентом України. Свою політичну кар'єру він розпочав у 2019 році, коли його й обрали на посаду глави держави. Загалом, особистість Зеленського В.О. є дуже цікавою, оскільки він став відомим не як політичний діяч, а як комік студії «Квартал – 95» та актор телесеріалу «Слуга народу», де він грав роль Василя Голобородька – вчителя історії, якого обрали Президентом України. І коли цей серіал вийшов почалися розмови про те, що Зеленський може балотуватися на посаду президента України. І як відомо, Зеленський оголосив про свій намір під час новорічного звернення в ефірі на телеканалі "1+1". Він також наголошував на тому, що він, як новий політичний діяч, буде «ламати старі схеми». До того ж він вже був достатньо відомою особою, тому більшість виборців були про нього гарної думки [40].

Варто зауважити, що впливові люди та політичні діячі часто виступають перед публікою з нагоди урочистої події, надзвичайної ситуації та загальних питань. Зеленський не є виключенням, адже з початку повномасштабної війни президент кожного дня звертається до народу та до парламентів демократій з усіх куточків світу. Кожна його промова – потужний інструмент впливу.

З початку повномасштабної війни, що розпочалась 24 лютого 2022 року, президент України Володимир Зеленський виступив із низкою промов у різноманітних форматах, зокрема в соціальних мережах та перед іноземними законодавчими органами. Промови привернули значну увагу слухачів, а низка коментаторів посилялася на позитивний вплив на український моральний дух й на міжнародну підтримку українського опору російському вторгненню [31].

Також, відомо, що міжнародний дебют стався 1 березня, коли Зеленський виголосив промову на сесії Європарламенту, присвятивши її російській військовій агресії проти України. Як зазначають експерти, виступ глави держави є ефективним засобом дипломатичного впливу на увесь Захід. Адже, Зеленський завдяки своїм

промовам змінив суспільні та політичні настрої декількох країн, які спочатку залишались осторонь до теми війни, в позитивний сторону [59].

За усіма успішними промовами будь-якого політичного діяча стоїть ціла команда. Володимир Зеленський також не виняток, адже в офісі президента (ОП) працює група, яка відповідає за написання виступів, промов для глави держави. Як з'ясувала відома британська газета Guardian, одним із авторів промов є журналіст, що раніше працював на сайті видання Лівий Берег, Дмитро Литвин. Тобто, він пише текст, але, як відомо, до цієї роботи також підключається Андрій Сибіга, який займається зовнішньополітичним блоком, а також є заступником Єрмака [59].

Загалом, процес підготовки написання тексту займає від кількох годин до кількох днів – цей фактор залежить від категорії слухачів, до яких звертатиметься президент. У випадку європейських країн, тієї ж Британії, процес був недовгим. А ось реалізація промови, адресованої парламенту Японії, за словами джерела, потребувала багатоденної підготовки: адже представники ОП шукали слова та образи, які представники далекої Країни вранішнього сонця зрозуміють та приймуть [59].

У ОП, офісі президента, стверджують, що оцінюють ефективність інформаційної стратегії тим, чи відбулись певні зміни в реальному житті. Наприклад, скоригували виступи президента політику окремих держав, спонукали їхніх лідерів ухвалити ті або інші рішення? Якщо ні – значить, потрібно уточнювати чи змінювати сенс, чи інструментарій, шукати інші підходи [58].

А ось журналістка та голова українського бюро газети The Washington Post зазначає, що Зеленський на загальному тлі світових політиків виділяється готовність говорити про речі так, як є. Вона також згадує про промову, коли український президент не побоявся лягти угорського президента Віктора Орбана за його прокремлівську позицію. Тобто, Зеленський демонструє, що він не боїться, а його дипломатія є чесною та прямолінійною.

Окрім вказаних вище промов, німецький політолог Андреас Умланд згадує про ефектний виступ Зеленського 17 березня у Бундестазі. Адже, після нього преса почала критикувати місцевих політиків, які під час засідання навіть не обговорили

те, що їм щойно сказав український лідер. Також експерт впевнений, що промова українського президента стала тим фактором, після якого і змінилася німецька політика щодо України [59].

Історичною та емоційною є промова Зеленського в Конгресі США. Заклики українського президента щодо допомоги Америки у досягненні справедливості та відновленні миру нагадали історикам про подібні слова, що лунали понад 80 років тому з вуст британського прем'єр-міністра Вінстона Черчилля, який був першим, хто промовляв перед спільним засіданням двох палат Конгресу США. Попри порівняння, у цілях двох лідерів були відмінності. Зокрема, у часи Другої світової війни Британія просила США вступити у війну, а Україна сьогодні просить лише надати зброю для захисту. Різниця і в тому, що візит Володимира Зеленського був доволі короткий. Після зустрічі із Джо Байденом та виступу в Конгресі президент він повернувся в Україну. Водночас Вінстон Черчилль мав цілу програму в США [60].

Помітно краще стали слухати Зеленського і в Україні. Наталія Лігачова, керівник громадської організації «Детектор медіа», вважає однією з причин успіхів президента у спілкуванні із співвітчизниками зникнення у його промовах поверхового ставлення до слухачів. Мовляв, раніше він розмовляв із людьми, «ніби відвідував дитсадок». Тепер звернення до громадян стали в його устах такими ж, як у розмові рівного з рівними. Своєрідним антиподом Зеленського експерт вважає радника ОП Олексія Арестовича, з його суперечливими заявами про «перемогу за 2-3 тижні» [58].

Отже, варто підсумувати, що промови В.О. Зеленського є потужним та ефективним засобом впливу на увесь Захід з метою показати та розказати, що насправді відбувається в Україні і тим самим залучити усіх боротись з агресором, який намагається знищити Україну, як державу, а українців, як народ. Глава держави є сильним, емоційним та прямолінійним спікером, який завжди говорить усе як є насправді і не боїться висловлювати свою думку та суперечити президентам, які підтримували прокремлівську позицію, як-от угорський президент Віктор Орбан.

3.2. Відтворення експресивних засобів на лексико-стилістичному рівні

Відомо, що лексична експресивність має свої засоби вираження та постійно розширюється новими експресивними лексемами. Також, для засобів вираження лексичної експресивності характерні такі види мотивації, як фонетична, лексична, семантична та словотвірну, які, в свою чергу, залучають до свого складу такі мовленнєві рівні – фонетичний, морфологічний та лексико-стилістичний. Розглянемо основні лексичні та стилістичні прийоми, представлені у промовах В.О. Зеленського.

Перш за все, закономірним для промов Володимира Зеленського є **повтори**, які з одного боку утворюють своєрідну картину, а з іншого – підкреслюють та наголошують на важливому. Загалом, поширеним є повтор одного слова або словосполучень.

Ось наприклад у своїй інавгураційній промові глава держави виголошував: *«Президент не платить податків. Президент напідпитку промчав на червоне світло. Президент потихеньку краде, бо «всі ж так роблять»* [41] – “*The president doesn’t pay taxes. The president was drunk and ran red lights. The president steals a little.*” Повторення лексем виконує маніпулятивну функцію з метою управляти свідомістю слухачів.

Також, для повтору є характерним спільні початкові елементи, які зберігаються, як в оригіналі, так і перекладі промови. Як приклад: *«Ми будемо повертати не тільки своїх. Ми будемо повертати своє»* – “*We will return not only our people. We will return what belongs to us*” – виголошував Зеленський у своїй промові до Дня Незалежності.

Як зазначають лінгвісти у своїх працях, повтори допомагають підкреслити рішучо налаштований настрій мовця та його конкретну ідею. Окрім цього, ця фігура надає промові гостроти та виразності й демонструє його душевний та емоційний стан. Однією із функцій повтору є поєднання різних за змістом висловлювань в одне ціле. *«Кожен з нас загинув на Донбасі. Кожного дня ми втрачаємо кожного з нас. І кожен з нас – переселенець. Ті, хто втратив власний дім... І ті, хто відчинив двері власного дому, розділивши біль. І кожен з нас – заробітчанин...»* [41] – “*Each of us has died in the Donbas. Every day we lose each one of us. And each of us is a refugee —*

the one who has lost his own home and the one who has opened the door of his home, sharing the pain. And each of us is a migrant worker... “

У наступному прикладі прослідковуємо, що експресивність у перекладі була збережена завдяки повтору на початку речень, що надало промові ще більшої виразності:

«Рік небайдужості. Рік мужності. Рік болю. Рік надії. Рік витримки. Рік єдності. Рік незламності». – “A year of care. A year of bravery. A year of pain. A year of hope. A year of endurance. A year of unity. The year of invincibility.”

У даному прикладі яскраво виражене бажання президент України підкреслити слова вдячності, а повтори на початку речень надали цьому ще більшої виразності. Повтори є перманентними, що, в свою чергу допомагає президенту Володимирі Зеленському розширити свою думку та повноцінно подати основний посил до слухачів.

«Я подякував йому й за те, скільки він зробив для наших людей, для нашої свободи. Справді моральний авторитет. Я подякував і за те, що пан Мустафа-ага зараз разом із нами в боротьбі проти російської агресії» [64]. – “I also thanked him for what he has done for our people, for our freedom. He is truly a moral authority. I also thanked him for the fact that Mr. Mustafa-aga is now with us in the fight against Russian aggression [91]“, «Я дякую всім, хто зараз у Херсоні працює для захисту наших людей! Я дякую всім, хто б'ється на лівобережжі Херсонщини заради України! Я дякую всім, хто боронить українське життя!» [65] – “I thank everyone who is currently working in Kherson to protect our people! Thanks to all who are fighting on the left bank of Kherson region for the sake of Ukraine! Thanks to all who defend Ukrainian lives [92]! .“

У наведеному нижче прикладі продемонстровано тотожний та концентрований повтор, який, в свою чергу, позначає інтенсивність вияву основного посилу та почуття. Тут яскраво показано, що президент Володимир Зеленський наголошує на людях, якими потрібно пишатись, оскільки вони працюють у важливих галузях, допомагають іншим та є обороною держави, кордони якої захоплює ворог.

«Я пишаюся усіма, хто б'ється заради України, знищує окупантів, відновлює наші позиції. Хто зараз в окопі. Хто зараз на бойових постах. Хто тренує наших

воїнів. **Хто** виробляє для України зброю, снаряди й техніку. **Хто** навчає наших діточок. **Хто** лікує, рятує після ударів. Забезпечує нормальне життя наших міст. **Хто** дає нам світло. Всі, хто дає нам впевненість, – наші батьки, наші діти... **Хто** любить нас. **Хто** молиться за нас, за перемогу. **Хто** допомагає нам з усіх куточків світу. **Хто** пережив підвали та окупацію – і не зламався. Усі, **хто** щодня робить усе, щоб звільнити Україну й українців від російської неволі» [69]. – “I am proud of everyone who fights for Ukraine, who destroys occupiers, who restores our positions. Those who are in the trenches right now. Those who are at combat posts. Those who train our soldiers. Those who produce weapons, ammunition, and equipment for Ukraine. Those who teach our children. Those who treat and save after strikes. Those who provide a normal life in our cities. Those who give us light. Everyone who gives us confidence – our parents, our children... Those who love us. Those who pray for us, for victory. Those who help us from all corners of the world. Those who endured basements and occupation – and did not break. Everyone who does everything every day to liberate Ukraine and Ukrainians from Russian captivity“.

Прослідковуємо, що повторення на початку речень є доволі поширеними, що, в свою чергу, надає промові виразності та підкреслює основне, що хотів донести до людей президент України.

«**Я пишаюся тобою, український народо! Я пишаюся тобою, український воїне!**» [69] – “I am proud of you, Ukrainian people! I am proud of you, Ukrainian soldier [96]!“

Яскравим прикладом епітетів, які наголошують на основному, є ті, які несуть певний посил в промові, у даному випадку негативний:

«З Президентом Ердоганом обговорили і ситуацію в нашому Чорноморському регіоні, **агресію проти України, агресію проти** глобальної безпеки, і ситуацію на Близькому Сході. **І дуже важливо** захистити мирних людей, **дуже важливо** не допустити розгортання нових масштабних гуманітарних криз, **важливо діяти разом**, щоб найшвидше повернути повну силу міжнародному праву» [70]. – «У графіку на тиждень є **нові** зустрічі, **нові** розмови з партнерами щодо посилення України, нашого захисту. Будемо працювати й над тим, щоб відбудова в Україні стала активнішою. Ми готуємо й **нові** наші кроки, щоб у наявній безпековій

ситуації у світі увага до України зберігалася на достатньому рівні.» [71] – “The week's schedule includes new meetings, new conversations with partners on strengthening Ukraine and our defense. We will also work to make the reconstruction process in Ukraine more active. We are also preparing new steps to ensure that in the current security situation in the world, attention to Ukraine is maintained at a sufficient level [72] “.

У даному прикладі інтонаційно-сміслові напруження досягаються за допомогою градації лексичного повтору «дякую вам» за допомогою якого яскраво виражені слова вдячності воїнам, які ціною свого життя захищають кордони своєї країни.

«**Я дякую вам!** Бахмутський район – Роман Ломакін, командир відділення пожежно-рятувальної частини в місті Торецьку. Дякую! Наша Херсонщина – Андрій Дяченко, капітан служби цивільного захисту, і Владислав Перезва, сержант служби цивільного захисту. **Я дякую вам, хлопці!**» [71] – “I thank you! Bakhmut district – Roman Lomakin, commander of the fire and rescue unit in Toretsk. Thank you! Our Kherson region – Andriy Diachenko, Captain of the Civil Protection Service, and Vladyslav Perezva, Sergeant of the Civil Protection Service. I thank you guys! [72] “, «Завершується цей **тиждень, тиждень** ППО для України, **тиждень** посилення.» [73] – “This week is coming to an end, the week of air defense for Ukraine, the week of reinforcement [74]“, «Одна з найнагальніших **битв** при цьому – **битва** проти ключового інструменту Кремля, його найбільшої збоченої гордості, гордості терориста [77].» – “One of the most vital battles here is the one against the Kremlin's key tool, its greatest perverted pride – the pride of the terrorist [78] .“

У наведеному прикладі прослідковуємо концентрований повтор, у якому виражено бажання захистити народ та отримати ресурс, якого не вистачає державі.

«**Потрібно** захистити людей. Потрібна можливість жити й акумулювати економічну активність. **Потрібен** нормальний експорт. Зерно – це ключ до глобальної продовольчої безпеки. Українське зерно. Потім і металургія. Інші товари нашого експорту. Це економічна основа життя. Нам **потрібно**, щоб діти могли вчитись у школі, а не онлайн, і щоб люди жили не від тривоги до тривоги, а згідно зі своїм баченням днів, тижнів, а краще – місяців [77]». – “We need to protect people. We need the opportunity to live and accumulate economic activity. We need normal

*exports. Grain is the key to global food security – Ukrainian grain. Then there is metallurgy. Other goods of our exports. It is the economic basis of life. We need children to be able to study at schools, not online. And we need people to live not only from one air alarm to another, but based on their plans for days, weeks... better – months [78] “, «Ми маємо **виграти** зимову битву проти терору. Можемо **виграти**. А разом з нею – **виграти** битву за те, як і на чііх умовах завершиться ця війна [77].» – “We must win the winter battle against terror. We can win it. And along with it, we can win the battle for how and on whose terms this war will end [78] .“*

У цьому прикладі яскраве вираження повтору досягається завдяки повтору «попри», який надає додатковий відтінок промові Володимира Зеленського.

*«Усім нам в Україні важливо бути ефективними на сто відсотків. **Попри** всі складнощі. **Попри** всю втому. **Попри** будь-які намагання послабити Україну [81]». – “It is crucial for all of us in Ukraine to be one hundred percent effective. Despite all the difficulties. Despite all the fatigue. Despite any attempts to weaken Ukraine [82]“, «**Я дякую** всім лікарям і працівникам ДСНС, усім волонтерам, поліцейським, усім комунальникам, енергетикам, місцевій владі й кожному, хто допомагає. **Я дякую** за збереження життів наших людей та за відновлення життєвих умов [83]». – “I thank all the doctors and employees of the State Emergency Service, all the volunteers, police, utility workers, power engineers, local authorities and everyone who helps. I thank you for saving the lives of our people and for restoring their living condition [84] .“*

Далі прослідковуємо яскравий приклад повтору, у якому виражено бажання найшвидшої перемоги, миру в країні.

*«Допомагає нам усім ставати сильнішими, нашій свободі – міцнішати, а нашій єдності – рухатися до **перемоги**. **Перемоги** України! **Перемоги** Канади! **Перемоги** людей! До нашої спільної **перемоги**! **Перемога** буде за нами, я не сумніваюся [87].» – “It helps us all to become stronger and our freedom to get stronger and it moves our unity to victory. Ukraine’s victory! Canada’s victory! People’s victory! To our common victory! The victory will be ours – I have no doubt. And I hear — you have no doubt [88] “, «Українці не припиняли боротися за **свободу** – це в характері наших чоловіків і жінок. Однаковою мірою. Тепер я не боюся, що українська **свобода** впаде. Взагалі свобода більше ніколи не впаде[89]». – “ Now I am not afraid that Ukrainian*

*freedom will fall. In general, freedom will never fall again [90] “, «Тут немає жодної душі, якій було б байдуже, що відбувається зі свободою. І немає жодної душі в Україні, яка б не відчувала вдячності до тебе, Америко [89].» – “ There is not a single soul here today who would not care what happens to freedom. And there is not a soul in Ukraine that does not feel gratitude to you, America [90] “, «Терор відкрив уже занадто багато фронтів проти людства. **Війна** проти України. **Війна** на Близькому Сході [97].» – “Terror has opened too many fronts against humanity. The war against Ukraine. The war in the Middle East [98]“, « Бути сильним у таких умовах – це протистояти терору. Недостатньо бути великою країною. Недостатньо бути багатую країною. Недостатньо мати амбіції [97]». – “Being strong in such conditions means standing up to terror. It is not enough to be a great country. It is not enough to be a rich country. It is not enough to have ambitions [98].“*

Антитеза «полягає у зіставленні протилежних думок або образів для посилення враження їх відмінності, протиставлення» [31], а також привертає увагу слухачів задля контрасту.

Як приклад: «Щоб вони там не мріяли - **Чорт з ними, бо з нами – Бог**» – “*What did not they dreamt – Devil with them, because God with us*“ [52] – прозвучало у відео зверненні Зеленського на сьомий день війни. Тут яскраво виражена пара «чорт – бог», на протиставленні якої виражено протиставлення: узагальнення нечистої сили та духовності.

Окрім цього, антитеза у політичних промовах базується на контекстуальному протиставленні. Наприклад : «*Після когось залишаються **пости**, а після когось – **мости**.*» – “*After someone there are posts, and after someone – bridge*“ [50]. Тут реалізовано протиставлення постів, тобто тих, що роз’єднують людей між собою та мостів, тобто об’єктів які, навпаки, з’єднують.

Окрім протиставлень на лексичному рівні, антитеза протиставляється й на синтаксичному. Наприклад : «*Таку країну офіційно підтримають інші, коли вона подаватиме заявку на вступ до ЄС. Але якщо вона буде такою країною – їй не треба просити запрошення, проситимуть її.*» – “*Such a country will be officially supported by others when it applies to join the EU. But if it is such a country, it won’t need to ask for an invitation, others will invite it*“, «Ніхто не знає достеменно, скільки ще

триватиме війна та які битви дадуть нам успіх швидше, а які потребуватимуть довших зусиль. Але ясно, що якщо у нашій із вами співпраці не буде зволікань чи стагнації, якщо наші з вами сили будуть рішучо спрямовані на українську перемогу, то й перемога буде вже цього року.» – “No one knows for sure how long the war will last and which battles will bring us success faster and which ones will require more effort. But what is clear is that if there are no delays or stagnation in our cooperation, if our joint efforts are resolutely focused on Ukraine's victory, the victory will be gained already this year“.

Адже, як зазначають лінгвісти, сполучник **але** найповніше та найяскравіше передає зіставлення протилежних думок та надає контрастності [52].

У даному прикладі антитеза є підсилювачем створити контраст та привернути увагу слухача до важливого аспекту, а саме до бажання здобути перемогу над ворогом.

«I третє: демократія здатна перемогти в цій битві, і її перемога потрібна не лише нашій державі, а кожній нації, усьому світу [77]». – *“And third: democracy can win this battle. It is necessary not only for our country, but for every nation, for the whole world [78].“***«Не імперія зла, а відсутність єдності може поставити свободу на коліна [89]».** – *“ It is not the evil empire, but the lack of unity that can bring freedom to its knees [90].“*

Також, доцільно додати, що сполучник **але** є важливим елементом при посиленні враження та емоційної насиченості промови, дозволяючи спікеру виразити глибокий зміст.

«Список Путіна був довгим. Зовсім недавно. Після України, якщо ми впадемо, половина Європи знову опиниться в небезпеці потрапляння під вплив Москви. Але американський внесок в українську безпеку та глобальний захист свободи працює [89]». – *“Putin's list was long. Just recently. After Ukraine, if we fall, half of Europe would again be in danger of being in Moscow's sphere of influence. But American investment in Ukrainian security and global protection of freedom is working [90].“*

А у даному прикладі, антитеза є містком для вираження альтернативних можливостей.

«Не були гучними гаслами, а стали вчинками [99]». – “*Not mere rhetoric, but actions [100]*“.

Варто підсумувати, що антитеза є дуже потужною стилістичною фігурою, що допомагає спікеру, у нашому випадку президенту України, підкреслити контраст сказаного.

У багатьох привітаннях та зверненнях Зеленського поширеним є такий стилістичний прийом, як **епітет**, що підкреслює нове значення слова та його характерну рису, а також збагачує мову новим емоційним сенсом й додає тексту насиченості [37]. Варто зауважити, що промови Володимира Зеленського найбільш насичені саме епітетами, які надають образну характеристику предметів, явищу чи особі.

Серед прикладів у промовах В.О. Зеленського виділяємо такі : *«Високоповажні гості України!»* – “*Distinguished guests of Ukraine!*“

Даний приклад є яскравим вираженням того, як епітет посилює емоційність мовлення.

Епітети передають позитивну ознаку та наповнюють розмову емоційно-експресивним зарядом. Яскравими прикладами є наступні:

«Я вітаю всіх нас із цим великим і важливим днем!» – “*I congratulate all of us on this great and important day!*“, *«Адже наша історія й наша держава – унікальні».* – “*After all, our history and our state are unique.*“

Окрім позитивної, епітети також передають негативну ознаку:

«Безумовно, окрім війни, є ще багато бід, які роблять українців нещасливими. Це шокуючі тарифи, принизливі зарплати і пенсії, болючі ціни, неіснуючі робочі місця. Це медицина, про покращення якої говорять здебільшого ті, хто ніколи не лежав з дитиною у звичайній лікарні. Це міфічні українські дороги, які будуються та ремонтуються тільки у чийсь бурхливій уяві.» – “*Of course, besides the war, there are many other problems that trouble Ukrainians. Among them are the shocking utility tariffs, humiliating wages and pensions, painful prices and non-existent jobs. There is also the health care that is seen as improving mostly by those who have never been to a regular hospital with their child. And then, there are also the mythical Ukrainian roads that are being built and repaired only in someone's prolific imagination.*“

Епітети допомагають вирізнити певний предмет, точніше передати думку, яку хотів донести мовець, президент України:

*«І моє обрання доводить – громадяни втомились від **досвідчених, системних, надутих** політиків, які за 28 років створили країну можливостей».* – “*My election proves that our citizens are tired of the experienced, pompous system politicians who over the 28 years, have created a country of opportunities.*”

Епітетні сполуки на позначення простору реального, тобто такого, що сприймається зором функціонують на позначення особистого простору, закритого для інших. Серед таких прикладів варто виокремити наступні:

«Достойна людина, смілива». – “*A decent man, a brave man.*”, *«Це рішення буде вагомим, дуже символічним кроком, який відображає, як багато Україна досягла»* [66]. – “*This decision will be significant, a very symbolic step that reflects how much Ukraine has achieved* [93]”, *«Я радий можливості звернутися до вас і вдячний, що в такі складні, турбулентні часи Паризький форум миру залишається дієвим і робить свій внесок у глобальну співпрацю»* [66]. – “*I am pleased to have the opportunity to address you and am grateful that in such difficult, turbulent times, the Paris Peace Forum remains active and contributes to global cooperation.*”, *«Дуже кропіткий і делікатний процес»* [66]. – “*It is a very painstaking and delicate process* [93]”, *«Головне в усіх цих переговорах – захистити життя й людей, мирних людей, не дати дестабілізації поширитися ще й іншими регіонами світу, не дати змарнувати нашу роботу з консолідації світової більшості заради міжнародного права.»* [70] – “*The main goal in all these discussions is to protect lives and people, peaceful people, and prevent destabilization from spreading to other regions of the world, not let our work in consolidating the global majority for international law go to waste.*”

Епітетні сполуки також використані президентом України для побудови просторових відносин, а саме для змалювання реальної картини поточного стану держави з різним ступенем емотивної оцінки:

*«Підготовлено новий пакет **тривалої та надійної** підтримки для України – оборонної, економічної, – для нашого захисту людей і свободи. Я вдячний за цю ініціативу Президента Байдена і думаю, що не лише українці, але й усі народи – усі вільні народи Європи – очікують збереження американської єдності з нашим*

захистом» [70]. – “A new package of long-lasting and reliable support for Ukraine has been prepared – defense and economic – for our protection of people and freedom. I am thankful for this initiative by President Biden, and I believe that not only Ukrainians but all nations, all free nations in Europe, are expecting the preservation of American unity with our defense.”, «Але, крім цього, багато буде залежати від готовності **місцевої** влади, зокрема в містах, від **підготовчої** роботи енергетичних компаній та операторів зв'язку. Кожен повинен виконати свою частину **захисної** роботи, щоб російський терор цієї зими не зупинив Україну. Так само як на полі бою, в усіх сферах ми маємо бути максимально **стійкими** та **міцними**» [71].– “However, a lot will depend on the readiness of local authorities, particularly in cities, and on the preparatory work of energy companies and telecom operators. Everyone has to do their part in defense to prevent Russian terror from stopping Ukraine this winter. Just like on the battlefield, we must be as resilient and strong as possible in all areas.”

Значною за кількісним виявом є група епітетів, що передають відчуття президента, особисті чи суспільні:

«У час, коли терор розповзається світом, важливо, щоб світ давав максимально **однозначний** сигнал, що захист від терору ніде не ослабне.» [73] – “As terror is spreading across the globe, it is important for the world to give an unambiguous signal that protection against terror will not falter anywhere [71]”, «Бо ми бачимо, якими можуть бути **сучасні** агресії та **терористичні** напади. Якщо ворог свободи має **значні** ресурси й **безмежний** цинізм, як Росія, як ХАМАС, як інші терористи, то **вільним** націям потрібен справді повномасштабний захист. **Швидкий**, максимально **гнучкий**, не обмежений **застарілими** процедурами й такий, що може підтримуватися безперервно – стільки, скільки потрібно.» [75] – “Because we see what modern aggressions and terrorist attacks are. If an enemy of freedom has significant resources and boundless cynicism – like Russia, like Hamas, like other terrorists – then free nations need a really full-scale defense... Fast, as flexible as possible, not limited by outdated procedures and one that can be maintained – as long as is needed. [76].”

Основне призначення епітета – точно, влучно, лаконічно охарактеризувати образ, який є фундаментом у промовах президента України:

«Зокрема, у **логістичній** взаємодії – для експорту продовольства, виробленого в Україні, яке є критично **важливим** для **продовольчої** безпеки світу [75]». – “In particular, in logistical cooperation – for the export of food produced in Ukraine, which is critically important for the food security of the world [76].”, «Так, щоб після цієї зими ми з вами змогли зафіксувати: на основі нашої з вами співпраці поступово зростає наша **спільна** перемога, і завдяки їй наближається утвердження на всьому великому сході Європи **геополітичної** стабільності. Реальної, надійної [75]». – “So that after this winter, we will be able to record – on the basis of our cooperation, of our common efforts, our joint victory is gradually growing and, thanks to it, the establishment of geopolitical stability in the entire Great East of Europe is approaching – real, reliable one [76].”, «Я вдячний кожному з вас за вашу невтомність і за **міцні** спільні рішення, які ви прийняли для нас, для всього нашого народу [77]». – “I am grateful to each of you for your tireless work and for the strong joint decisions you have made for us, for all our people [78].”.

Явище епітетизації мовної дійсності проходить через призму світосприйняття мовця, віддзеркалює його почуття та оцінку зображуваного. Яскравими прикладами є наступні:

«Чорноморський флот Росії тікає якнайдалі від наших **морських** дронів і ракет. **Традиційні** покупці російської зброї бачать, наскільки **ефективнішою** є зброя, яку робить **вільний** світ і яку використовують українці. Росія хоч і повільно, але впевнено виходить з **різних** точок **геополітичних** розломів у світі, бо їй не вистачає своїх сил. Але при цьому в неї ще вистачає ресурсів, щоб розпалювати конфлікти й перетворювати їх на **повномасштабні** трагедії [77]». – “Traditional buyers of Russian weapons see how superior the weapons made by the free world and used by Ukrainians are. Russia is slowly but surely withdrawing from various points of geopolitical fractures in the world because it lacks its own strength. But at the same time, it still has enough resources to incite conflicts and turn them into full-scale tragedies [78].”, «Терористи, як Путін чи ХАМАС, прагнуть тримати в заручниках **вільні** й **демократичні** нації. Хочуть влади над тими, хто прагне свободи. Терористи не зміняться. Вони просто повинні програти. А отже, ми повинні перемогти. Ми! Потрібне терпіння для цього. Потрібна **стійка** й **безперервна** підтримка для цього.

Потрібні **правильні** кроки [77]». – “*Terrorists like Putin or Hamas seek to hold free and democratic nations as hostages. And they want power over those who seek freedom. The terrorists will not change. They just must lose. And that means we must win. We do! It requires patience. It requires steady and continuous support. We need to take the right steps [78].*”

Ідіолект мовця, тобто президента України, Володимири Зеленського визначається характерною єдністю та внутрішнім зв'язком усіх використовуваних мовних засобів. Епітетна система Зеленського є певною фіксацією розмовних та просторічних одиниць:

«Зустрівся з міністром оборони США Остіном та **новим** головою Об'єднаного комітету начальників штабів США генералом Брауном. Тривала зустріч, **конкретна**. Чітко прозвучало, що Америка продовжить **сталу та безперервну** підтримку України необхідним для нашого захисту [79]». – “*I met with U.S. Secretary of Defense Austin and the new Chairman of the Joint Chiefs of Staff, General Brown. The meeting was long and specific. It was made clear that America will continue to provide Ukraine with the sustainable and uninterrupted support necessary for our defense [80].*”, «Дуже важливо - переговори з Прем'єр-міністром Бельгії – **результативна** зустріч. Бельгія приєдналася до нашої авіаційної коаліції й надасть Україні F-16. Це **потужний** крок. Є **новий** оборонний пакет від Бельгії, у ньому кілька **важливих** компонентів [79]». – “*The talks with the Prime Minister of Belgium were very important and productive. Belgium has joined our aircraft coalition and will provide Ukraine with F-16s. This is a powerful step. There is a new defense package from Belgium, which has several important components [80].*”

Епітетні інструкції, функціонуючи у мовленні президента України, створюють уявлення про мовця, його моральний стан та основні моменти, які повинні бути донесені в маси:

«Ще раз вітаю всіх українських сержантів і старшин із **професійним** днем! Я дякую кожному сержанту, кожному старшині, які дійсно дбають про воїнів, підтримують **бойовий** дух у своїх підрозділах та вміють бути лідерами для солдатів [81]». – “*First, once again, I congratulate all Ukrainian sergeants and warrant officers on their professional day! I thank every sergeant and warrant officer who*

genuinely cares for the soldiers, supports the fighting spirit in their units, and knows how to be leaders for the troops [82].», «Це залежить від кожного, від кожної, хто стійкий. Від усіх, хто ефективний [81]». – “It depends on everyone, on everyone who is resilient. On all who are effective [82].», «Продуктивний був тиждень. Дуже. Ми маємо багато хороших оборонних та інших рішень [85].» – “It was a productive week. Very productive. We have many good defense and other decisions [86].», «Провів дуже важливі зустрічі у Вашингтоні, у Конгресі – обидві партії, обидві палати. Було дуже багато питань, багато діалогу. Однаково щирі відповіді, абсолютна відвертість і щире розуміння. І ми спеціально запитали такий формат зустрічей та спілкування в Конгресі, який потрібен для максимально детальної розмови [85].» – “I held very important meetings in Washington, in Congress – both parties, both houses. There were a lot of questions, a lot of dialog. Equally sincere answers, absolute frankness and sincere understanding. And we specifically requested a format of meetings and communication in Congress that would allow for the most detailed conversation [86].», «Сьогодні ми тут разом з Оленою, щоб висловити подяку всім вам, американцям – звичайним людям, які робили й роблять надзвичайні речі за покликом свого серця. Серця американців б'ються так само, як і серця українців. І всі найважливіші історичні досягнення народів є відображенням того, чи здатні люди бути надзвичайними заради життя, заради свободи [89].» – “Today, we’re here together with Olena to express gratitude to all of you, to the Americans – ordinary people who have done and are doing extraordinary things at the call of their hearts. American hearts beat just like the hearts of Ukrainian people. And all the most important historical achievements of nations are a reflection of whether people are capable of being extraordinary for the sake of life, for the sake of freedom [90].”

Асоціативно-образні трансформації епітетів сприяють ускладненню їх семантики.

«Між українським Посольством та поліцією Ізраїлю є вся необхідна співпраця для з’ясування деталей про українців, які опинилися в районах бойових дій та обстрілів. На жаль, підтвердилася загибель двох громадян України. Мої співчуття рідним і близьким [97]». – “There is all the necessary cooperation between the Ukrainian Embassy and the Israeli police to find out the details about Ukrainians who

found themselves in the areas of hostilities and shelling. Unfortunately, the deaths of two Ukrainian citizens have been confirmed. My condolences to the families and friends [98].», «Багатьох уразила зухвалість **терористичного** нападу. Зухвалість і **ретельна** підготовленість. Якщо терористи можуть собі це дозволити, значить, це загроза далеко не одній країні. І наступного тижня будемо працювати – разом із нашими партнерами – заради єдності світу в протистоянні терору. Різні **міжнародні** заходи вже заплановані. Українська позиція звучатиме, як завжди, на користь єдності та **спільних** дій [97]». – “Many people were shocked by the audacity of the terrorist attack. The audacity and thorough preparation. If terrorists can afford it, it means they are a threat not just to one country. And next week we will work together with our partners to ensure the unity of the world in the fight against terror. Various international events have already been planned. As always, the Ukrainian position will be in favor of unity and joint action [98].”, «Перед кожним із нас і задля кожного з нас стоять наші **сучасні** вартіві, наші бійці вздовж лінії фронту, які захищають нашу землю сьогодні. Над Золотими воротами зведена **надбрамна** церква Пресвятої Богородиці, що служила **небесному** захисту міста [99]». – “In front of each of us and for the sake of each of us stand our modern-day guardians, our warriors along the frontline, who are defending our land today. Above the Golden Gate, the gate church of the Most Holy Theotokos was built that served as the heavenly protection of the city [100].”

Доцільно підсумувати, що промови Володимира Зеленського насичені таким художнім засобом, як епітет, що є одним із ключових елементів створення якісної промови, а також є потужним інструментом підкреслення важливих моментів.

Серед лексичних засобів представлених у промовах Зеленського В.О. виділяємо **риторичні запитання**, що «мають за мету стимулювати думку аудиторії через актуалізацію змісту певної частини висловлювання. Риторичне питання дозволяє підвищити загальний емоційний тон висловлювання задля підсилення його прагматичного ефекту» [48]. Серед прикладів виділяємо такі :

«Чи може стати чорно-білою весна? Чи буває вічний лютий? Чи знецінюються золоті слова? На жаль, Україна знає відповіді на всі ці запитання...» – “Can spring be black and white? Is there eternal February? Are golden words devalued? Unfortunately, Ukraine knows the answers to all these questions.“,

Особливістю вживання риторичних запитань є те, що політичний діяч стверджує або заперечує власну думку у формі запитання, що містить інтригу та залишаються без відповіді. Однак, відповіді на запитання є очевидними...

«Бо хто ще робив би те, що роблять українці? Хто ще мав стільки сміливості постійно боротися проти будь-яких проявів тиранії й захищати саме свободу? На кожних виборах, у революціях і на війні. Хто ще мав таку сміливість боротися проти всіх сил Росії на землі, у повітрі й на морі? Хто ще мав таку сміливість іти голіруч проти російської бронетехніки там, де росіянам тимчасово вдалося щось там захопити? Хто ще мав таку сміливість говорити всьому світу, що лицемірство – це погана зброя?» – “Because who else would do what Ukrainians do? Who else had so much courage to constantly fight against any manifestations of tyranny and defend freedom? In every election, in revolutions and in war. Who else had the courage to fight against all Russian forces on land, in the air and at sea? Who else had the courage to go unarmed against Russian armored vehicles where the Russians temporarily managed to seize something? Who else had the courage to tell the world that hypocrisy is a bad weapon?”, «Цивільний об’єкт, свідомо зруйнований окупантом. Ми досі не знаємо точної кількості загиблих. Сотні людей? Тисяча?» – “A civilian object deliberately destroyed by the occupier. We still don't know the exact number of victims. Hundreds of people? A thousand?”[52]“

Основною функцією риторичних запитань є вказати на вірну або ж очевидну відповідь, стимулюючи дискусію, вказати певний факт або ж ініціювати певну дію. Яскравими прикладами є наступні:

«Чи може нація самотужки гарантувати геополітичну стабільність для себе? Точно ні. Чи може зробити це головний Альянс, що існує на нашому континенті, – НАТО? Так, але якщо його учасники вміють бути союзниками [75]». – “Can a nation alone guarantee geopolitical stability for itself? Definitely not. Can the main Alliance existing on our continent, NATO, do this? Yes, but only if its members know how to be allies [76], **«Чи був такий шанс у попередніх поколіннях? Чесно, не було. Бо Росія завжди залишала собі потенціал для дестабілізації. Але зараз у нас із вами [75]».** – “Did previous generations have such a chance? Honestly, they didn't have.

Because Russia has always kept the potential for destabilization. But now – we have it. And we have to use it. I am sure we will [76].

З боку граматичної семантики риторичні запитання можуть характеризуватися різнопропорційними поєднаннями значення питання та повідомлення. Тобто, риторичні питання є одними із різновидів невластиво-питальних речень. Яскравими прикладами є наступні:

«У чому сильні сторони Росії? Якщо чесно, лише в тому, що вони можуть руйнувати життя. Росія більше нічого не здатна робити. Донор безпеки? Ні. Контрибутор розвитку? Ні. Політичний полюс? Ні. Джерело економічного зростання? Ні. Терорист? Так [77].» – *“What is Russia’s strength? Let’s be honest. Only the fact that they can destroy lives. Russia is not capable of doing anything else. Is it a security donor? No. A supporter of development? No. A political pole? No. A source of economic growth? No. A terrorist? Yes [77].”* «**Але що може бути переконливішим, ніж те, що навіть діти Америки прагнуть допомогти захистити свободу [77]?**» – *“But what could be more convincing than when even America’s children are eager to help defend freedom[90]?”* «**Що можна встигнути за хвилину? Яке значення вона може мати для історії? Які доленосні кроки можна зробити протягом цієї хвилини [99]?**» – *“What can you do in a minute? What significance can it have for history? What momentous steps can be taken in this one minute [100]?”* «І доказом є відповіді на питання: **ким ми були до 24 лютого? Ким є зараз? Якими маємо стати [99]?**» – *“And the proof is the answers to the questions: who were we before February 24? Who are we now? Who should we become [100]?”*

Доцільно підсумувати, що основною метою застосування риторичних запитань в промовах президента України є викликати певну експресію, ілюзію розмови, діалогу, що начебто відбувається за участі слухача.

Експресивність також виявляється у вживанні **порівнянь**, які полягають у поясненні одного предмета через інший, подібний до нього, а також цей засіб виконує зображальну й емоційно – оціночну роль [54]. Серед прикладів у промовах Зеленського В.О. виділяємо такі:

Як відомо, порівняння допомагає пояснити один предмет через інший, який є подібним до нього, за допомогою використання єднальних сполучників. Найчастіше, застосовується саме сполучник **як**:

«Точно таких самих, як і у вас, звичайних людей Америки. Як і в кожного у Сполучених Штатах...» – “Just like yours, ordinary people of America. Just like those of everyone in the United States.”, «I тоді це прозвучало як жарт, але згодом я зрозумів, що насправді це істина.» – “At the time, it sounded funny, but later I realized that it was true. Because each of us is the President.”, «Світ має знати: повернуться в міжнародні відносини повага й порядок лише тоді, коли у Крим повернеться український прапор, коли там буде свобода – так само, як і всюди в Україні. » – “The world should know: respect and order will return to international relations only when the Ukrainian flag returns to Crimea, when there is freedom there – just like everywhere else in Ukraine.”

Доцільне використання структурно елементарного порівняння розкриває суть промови та слугує додатковою характеристикою оточуючого світу, посилюючи експресивне навантаження промови:

«... принцип про те, що нікому не дозволено агресією руйнувати мир, який усім на землі дарований Богом однаково, який цінує кожен народ так само, як ми в Україні. » – “the principle that no one is allowed to destroy the peace with aggression, which is given to everyone on Earth equally by God, who values every nation as much as we do in Ukraine.”, « ... які розглядали Європу вже навіть як місце для полювання на опонентів російської диктатури. » – “who have even considered Europe as a place to hunt for opponents of the Russian dictatorship already.”,

Порівняльні звороти виконують важливу стилістичну функцію, оскільки наповнюють речення певною порівняльною модальністю та сприймаються з більшою виразністю.

«Кожне втрачене життя – це аргумент лише для того, щоб українці та інші вільні народи покоління за поколінням сприймали Росію виключно як загрозу.» – “Every lost life is an argument for Ukrainians and other free nations to perceive Russia exclusively as a threat generation after generation”, « Ми розуміємо, що цієї зими складнощі можуть бути не меншими, ніж торік». – “We realize that this winter's

difficulties may be no less than last year's. “, «Так само як на полі бою, в усіх сферах ми маємо бути максимально стійкими та міцними» [71]. – “Just like on the battlefield, we must be as resilient and strong as possible in all areas [72].“, «Якщо ворог свободи має значні ресурси й безмежний цинізм, як Росія, як ХАМАС, як інші терористи, то вільним націям потрібен справді повномасштабний захист.» [75] – “If an enemy of freedom has significant resources and boundless cynicism – like Russia, like Hamas, like other terrorists – then free nations need a really full-scale defense [76].“, «Ніколи ще в історії людства це не було так актуально, як зараз [71]. – “Never before in human history has this been more vital than it is now [76]“.

Як висновок, найчастіше в промовах Зеленського порівняння використовується саме за допомогою єднального сполучника як.

Вставні конструкції виражають ставлення мовця до повідомлення, його оцінку й передбачають посилення експресивної оцінки. У прикладах, де було використано вставне слово «мабуть», можна прослідкувати, що воно виражає невпевненість та сумнів.

«**Мабуть**, російські генерали, які звикли не рахувати будь-які втрати, убили вже стільки російських військових, що навіть їм доводиться бути обережнішими, бо нікого не залишиться, щоб наступати». – “Apparently, Russian generals, accustomed to neglecting any losses, have already killed so many Russian servicemen that even they have to be more careful, as there will be no one left to attack “, «**Мабуть**, це особливо небезпечні слова для Росії – «культура», «Шевченко», «Дарвін». – “Apparently, these are especially dangerous words for Russia - "culture", "Shevchenko", «Darwin".»,

А ось вставне слово «звичайно» вказує на те, що президент без сумнівів та впевнений в тому про що він розповідає.

«**Звичайно**, необхідність ембарго на постачання нафти з Росії зростає з кожним днем.» – “Of course, the need for an embargo on oil supplies from Russia is growing every day.“, «**Звичайно**, тема страждань людей на Близькому Сході була однією з основних у нашій розмові із Президентом Індонезії» [67]. – “Of course, the suffering of people in the Middle East was one of the main topics of our conversation with the President of Indonesia [94]”, «**Звичайно**, вже розуміємо, які наші кроки потрібні

далі, щоб рухатися вже після рішення Європейської ради та наближати ключову мету – сам вступ нашої держави в ЄС» [68]. – “Of course, we already understand what next steps are needed to move forward after the European Council's decision and bring the key goal – our country's accession to the EU – closer [95]”, «Звичайно, ми говорили й про збереження допомоги Україні наступного року – про вагомий пакет підтримки для нашої держави». [70] – “Of course, we also talked about preserving assistance to Ukraine next year – about a significant support package for our country.”, «Звичайно, працюємо над подальшою підтримкою наших воїнів, над цілком конкретними речами, зокрема тим постачанням, про яке хлопці говорили мені, коли я був на фронті, відвідував бригади на передовій [79]». – “Of course, we are working on further support for our warriors, on very specific things, including the supplies that the guys told me about when I was at the front, visiting brigades on the front line [80].”, «I, звичайно, цей тиждень був плідним і з погляду двосторонніх зустрічей із лідерами інших держав [85]». – “And of course, this week was also fruitful in terms of bilateral meetings with the leaders of other countries [86].”, «Раяне, пане Хіршхорн, будь ласка, приєднуйтеся до нас [85]!» – “Ryan, Mr. Hirschhorn, please join us [86]”.

При використанні вставного слова у наступному прикладі робимо висновок про невпевненість сказаного:

«Здавалося, що всі вже зрозуміли, що підкорювати людей можна прекрасним, збираючи їх біля екранів, а не потворним, збираючи їх у бомбосховищах». – “It seemed that everyone already believed that the horror in the form of a full-scale war that could cover the entire continent would not have continuation.»

Також, вставні слова не несуть нової інформації, але додають уточнення основному повідомленню:

«Але, з іншого боку, дуже багато залишилося таким, як раніше». – “But on the other hand - much remains the same.”, «Бо якщо Росія піде війною, скажімо, на будь-яку державу, не дай Боже, Латвію, усім членам НАТО доведеться вирішувати, чи захищати Латвію». – “Because if Russia starts a war, say, against any state, God forbid Latvia, all NATO members will have to decide whether to defend Latvia.”,

Варто зауважити, що вставне слово «до речі» виражає ставлення президента України до сказаного та характеризують спосіб оформлення основного посилу:

«**До речі**, саміт НАТО цього року у Вільнюсі заслуговує бути достатньо амбітним. Що амбітніший той, хто береже свободу, то менше можливостей для агресії в того, хто хоче зла». – *“By the way, this year's NATO Summit in Vilnius deserves to be quite ambitious. The more ambitious the one who protects freedom, the less opportunities for aggression the one who wants evil has”*, «Говорив сьогодні з Президентом Індонезії – **до речі**, саме там була вперше представлена наша Формула миру рік тому, на саміті «двадцятки». [67] – *“By the way, it is the country where our Peace Formula was first presented a year ago at the G20 Summit [94]”*, «Мексика, **до речі**, була представлена на зустрічі радників щодо Формули миру, яка відбулась нещодавно». [68] – *“Mexico, by the way, was represented at the meeting of advisors on the Peace Formula that took place recently [95]”*, «**І, до речі**, Сполучені Штати на «Рамштайні» оголосили про своє співголозування в коаліції F-16 разом із Нідерландами та Данією» [73]. – *“And by the way, the United States announced at Ramstein that it will co-chair the F-16 coalition with the Netherlands and Denmark [74]. ”*

За допомогою вставного слова «зокрема» було виокремлено основне та підкреслено на цьому у промові президента України.

«**Зокрема**, у логістичній взаємодії – для експорту продовольства, виробленого в Україні, яке є критично важливим для продовольчої безпеки світу [75]». – *“In particular, in logistical cooperation – for the export of food produced in Ukraine, which is critically important for the food security of the world [76].”*, «**Зокрема**, це «медеваки» – евакуаційні машини, які дуже потрібні на фронті [85]». – *“In particular, these are medevac vehicles, which are very much needed at the front [86]. ”*

Отже, у промовах Зеленського прослідковується використання багатьох вставних конструкцій, які роблять промову послідовною, «живою» та легкою для слухачів.

Асиндетон, або ж **безсполучниковість**, є стилістичною фігурою, яка полягає у пропуску сполучників, які поєднують окремі слова та частини фраз, а також посилює виразність мовлення, надає промові або ж виступу стислості, насиченості й динамічності.

Серед прикладів у промовах Зеленського В.О. виділяємо такі:

«Різні. Рівні. Рідні! Сильні! Вільні! Незалежні». – “*Different. Equal. Kindred! Strong! Free! Independent!* “, **«Рік небайдужості. Рік мужності. Рік болю. Рік надії. Рік витримки. Рік єдності. Рік незламності».**– “*A year of care. A year of bravery. A year of pain. A year of hope. A year of endurance. A year of unity. The year of invincibility*”,

За допомогою стилістичної фігури асиндетон промові Володимира Зеленського надано виразності та було акцентовано найважливіші слова:

«Ми одна велика сім'я. Українці. У нас одна велика домівка. Україна. У нас одна велика мета. Перемога. Для всіх». – “*We are one big family. Ukrainians. We have one big home. Ukraine. We have one big goal. Victory. For all*”, **«Від Бахмута до Херсонщини, від Авдіївки до Харківщини...»** – “*From Bakhmut to Kherson region, from Avdiyivka to Kharkiv region...*”, **«Провів важливі координаційні наради. Прем'єр-міністр, Голова Верховної Ради, наші міжнародники, внутрішньополітичний блок Офісу».** – “*I held important coordination meetings. The Prime Minister, the Chairman of the Verkhovna Rada, our international experts, and the Office's domestic political bloc.* “, **«Схід – дуже важко. Болісно».** – “*The east - very difficult. Hurtful.* “, **«Сьогодні ми шануємо героїв, які віддали своє життя за Україну й українців у час Революції Гідності. Героїв Небесної Сотні.»**, – “*Today we honor the heroes who gave their lives for Ukraine and Ukrainians during the Revolution of Dignity. The Heroes of the Heavenly Hundred.*“,

Також, безсполучниковість надає промові переконувальності у сказаному:

«Ключовий меседж України на безпековій конференції очевидний: ми маємо зробити все, щоб уже цього року забезпечити крах російської агресії. Це можливо. Це потрібно». – “*The key message of Ukraine at the security conference is obvious: we must do everything to ensure the collapse of Russian aggression already this year. It is possible. It is necessary*”.

При використанні даної фігури спеціально пропускають сполучними між однорідними членами реченнями для того, щоб пришвидшити розповідь та раптово змінити явищ:

Хоча, асиндетон є будовою переважно поетичного мовлення, однак в промовах президента України також прослідковується використання даного стилістичного

засобу [52], «**Авдіївка, Мар’їнка, Бахмутський напрямок, Лиманський напрямок, Куп’янськ, Запоріжжя, Херсонщина...**» [64] – “*Avdiivka, Maryinka, Bakhmut direction, Lyman direction, Kupyansk, Zaporizhzhia, Kherson region* [91] “, «**Сьогодні – перша річниця звільнення Херсона від російської окупації. Місто-герой. Місто-символ. Місто-надія**». [65] – “*Today marks the first anniversary of the liberation of Kherson from Russian occupation. The city-hero. The city-symbol. The city of hope* [92] “, «**Сьогодні я підписав указ про підготовку переговорного процесу із Європейським Союзом. Чіткі пункти. Чіткі доручення. Ми підійдемо до очікуваних кроків абсолютно підготовленими.**» [68] – “*Today I signed a decree on preparing the negotiation process with the European Union. Clear points. Clear instructions. We will approach the expected steps absolutely prepared* [95] “

Пропуск сполучників допомагає масштабно відобразити реальність та надати динаміки зображуваному:

«**І те, що для мене робити дуже почесно кожного дня. Наші воїни. Наша вдячність. Ті, хто відзначився за цей день.**» [69] – “*And what I do every day is a great honor for me. Our warriors. Our gratitude. Those who distinguished themselves on this day* [96] “, «**Звичайно, буде й артилерія – снаряди передусім. Безпілотники. Бронетехніка.**» [73] – “*Of course, there will also be artillery – shells, first of all. Drones. Armored vehicles*[74] “,

При використанні асидентону посилюється виразність мовлення президента України та акцентується динамічний аспект:

«**Авдіївка, Мар’їнка, інші ключові точки Донеччини. Кліщіївка, Курдюмівка, Андріївка. Старомайорське. Звичайно, Куп’янський напрямок. Запорізька область – Оріхів, Роботине, Вербове, Новопрікопівка.**» [73] – “*Avdiivka, Maryinka and other key locations in Donetsk region. Klishchiivka, Kurdiiumivka, Andriivka. Staromayorske. Of course, Kupyansk direction. Zaporizhzhia region - Orikhiv, Robotyne, Verbove, Novoprokorivka.*“[74], «**Перше – зустріч у форматі «Рамштайн», наша широка оборонна коаліція, понад 50 країн-учасниць. Міністри оборони, топові військові. Головний наш наголос – це посилення нашої ППО та найбільш важливих інструментів на фронті. Артилерія, далекобійні системи**[79]». – “*First of all, a meeting in the Ramstein format, our broad defense coalition, more than 50 member states.*

Defense ministers, top military officers. Our main focus is to strengthen our air defense and the most important tools at the front. Artillery, long-range systems [80]“, «**Солдати, матроси, сержанти. Звичайні хлопці. Деякі з них зараз знову вчаться ходити [79]»**. – “*Soldiers, sailors, sergeants... Ordinary guys. Some of them are now learning to walk again [90]“*, «**Я хочу, щоб ви всі знали, що Америка врятувала мільйони українських життів. Мільйони! Чоловіків і жінок, дітей і дорослих. У містах і селах [89]»**. – “*I want you all to know that America has saved millions of Ukrainian lives. Millions! Men and women, children and adults, in cities and in villages... [90]“*, «**Бути сильним – це допомагати захищати людей і життя від будь-яких проявів терору. І саме це. Допомогати. Допомогати [97]»**. – “*To be strong is to help protect people and lives from all forms of terror. And that is exactly what it is. To help. To help [98]“*.

Доцільно підсумувати, що асиндетон, або ж безсполучниковість є стилістичною фігурою, що полягає у спеціальному пропуску сполучників для того, щоб зв'язати окремі частини слова та фраз, а також для посилення виразності мовлення.

Полісиндетон, або ж багатосполучниковість, є стилістичною фігурою, яка на відміну від асиндетону, полягає в накопиченні різноманітних сполучників й службових частин мови, а також для логічного й емоційного виділення важливих складових висловлювання.

Серед прикладів у промовах Зеленського В.О. виділяємо такі:

«Дякую, хлопці, за те, що не лише завдаєте ворогу суттєвих втрат на Луганщині, а й що даєте віру в наш рух до звільнення нашої землі.» – “*Thank you, guys, for not only inflicting significant losses on the enemy in the Luhansk region, but also for giving faith in our movement to liberate our land“*, «**Настає час, і голоси мільйонів зливаються в єдиний голос народу, що каже: українці хочуть і будуть жити лише у вільній державі»** – “*The time comes when the voices of millions merge into a single voice of the people, saying that Ukrainians want and will live only in a free state.“*,”

А ось полісиндетон використовується для уповільнення мовлення та для виділення значущих слів:

«Важливо, щоб представники всього політичного спектра Сполученого Королівства бачили на власні очі, що принесла російська війна і як українці

налаштовані перемогти й відбудувати свою країну»[65]. – “It is important that representatives of the entire political spectrum of the United Kingdom see with their own eyes what the Russian war has brought and how Ukrainians are determined to win and rebuild their country[92]”, «Саме Швеція зараз головує у Євросоюзі, і в нас є й необхідне лідерство, і необхідна воля для того, щоб уже цього року мати переговори щодо членства» [65]. – “It is Sweden that currently holds the EU Presidency, and we have both the necessary leadership and the necessary will to start membership negotiations this year[92].

Доцільно також додати, що полісиндетон надає промові президента урочистості, оскільки стилізується під багатосполучникові синтаксичні конструкції промови.

«І, звісно, це емоції – це особливі емоції, коли бачиш, як свої повертаються, і коли знаєш, що Україна так само, як про Херсон, не забуває про свої міста й села, які зайняті ворогом» [65]. – “And, of course, these are emotions – special emotions when you see your people are returning, and when you know that Ukraine does not forget about its cities and villages occupied by the enemy, just like about Kherson [92] “, «Я пишаюся всіма нашими воїнами – усіма бригадами, кожним батальйоном, усіма солдатами й командирами, які билися торік. І всіма, хто зараз веде нашу державу хоч і важким, болісним, але таким потрібним – життєво потрібним – марафоном до гарантованої свободи України» [65]. – “I am proud of all our warriors – all brigades, every battalion, all soldiers and commanders who fought last year. And everyone who is now leading our state through a difficult, painful, but essential – vitally essential! – marathon to the guaranteed freedom of Ukraine.”,

Наступні приклади є яскравим відображенням здатності підсилити емоційний зміст висловленого за допомогою використання полісиндетону:

«Звичайно, вже розуміємо, які наші кроки потрібні далі, щоб рухатися вже після рішення Європейської ради та наблизити ключову мету – сам вступ нашої держави в ЄС» [68]. – “Of course, we already understand what next steps are needed to move forward after the European Council's decision and bring the key goal – our country's accession to the EU – closer [95] “, «Та доповідь про роботу нашого морського експортного коридору – я вдячний усім, хто б'ється та працює, щоб

Україна зберегла доступ до світового ринку» [69]. – “And a report on the work of our maritime export corridor – I am grateful to all who are fighting and working to ensure Ukraine's access to the global market [96] “, «Я вдячний Президенту Байдену, Конгресу – обом партіям – та всьому американському народу за потужну допомогу й за лідерство – лідерство, яке допомагає єднати світ заради захисту життя та міжнародного порядку, заснованого на правилах» [70]. – “I am grateful to President Biden, to the Congress – both parties – and to the American people for their strong support and leadership – leadership that helps unite the world to protect lives and the rules-based international order. “,

Також, використання полісиндетону дає можливість зобразити складні, тематично поєднані явища. Вони характеризують їх у сукупності з різних боків та розширюють описи.

«І хоч би що відбувалося, всі сторони повинні дбати про те, щоб звичайні цивільні люди отримували необхідну допомогу та могли врятуватися від бойових дій» [70]. – “And no matter what happens, all parties must ensure that ordinary civilians receive the necessary assistance and are able to flee hostilities. “, «Це справді потрібний крок – саме Бельгія стала першою країною, яка спрямує Україні кошти, що згенеровані російськими активами. Ми працюємо з іншими країнами ЄС, всього світу, щоб вони використовували кошти агресора саме так, як це буде справедливо, – на захист від агресії [73]». – “This is a truly necessary step – Belgium became the first country to send funds generated by Russian assets to Ukraine. We are working with other EU countries and the rest of the world to ensure that they use the aggressor's funds in the fair way – to defend against aggression [74]. “, «І, крім усього іншого, будь ласка, пам'ятайте, що це не лише наблизить справедливе завершення війни для нас, але й триматиме війну якнайдалі від вас, від ваших кордонів і ваших союзників – Альянсу [77]». – “And above all, please remember that this will not only help to bring a just end to the war for us, but will also keep the war away from you, from your borders and the borders of your allies – from the Alliance. Missiles and drones will not fall in Romania, Poland or elsewhere if they cannot overcome the protection of the Ukrainian sky [78]“,

Використання полісиндетону в промовах президента характеризуються тим, що дають змогу зображувати всю багатоманітність явищ дійсності, їх комплексний характер та взаємопов'язаність.

«Окреме доручення – військовим, будуть окремі доручення й усім, хто займається міжнародним напрямом: нашим воїнам потрібно більше інструментів, щоб знищувати і російські ракети, і «шахеда» та інші ударні дрони, і російську авіацію [83]». – *“There are special orders for the military, there will also be special orders for everyone involved in international affairs: our warriors need more means of destroying Russian missiles, "Shaheds" and other combat drones, as well as Russian aircraft [84]. “*, **«І ви допомагаєте берегти Україну зараз – це дуже важливо, – коли ми захищаємо й обов'язково захистимо нашу незалежність [87]».** – *“And you help to protect Ukraine now, it is very important - when we are defending and will definitely preserve our independence [88]. “*, **«Цього понеділка, прилетівши до Нью-Йорка, ми з командою одразу поїхали на Стейтен-Айленд – у шпиталь, де відновлюються наші хлопці, наші герої, які зазнали важких поранень у боях [89]».** – *“This Monday, after arriving in New York, my team and I immediately went to Staten Island – to the hospital where our guys – our heroes, who were seriously wounded in battles, are recovering [90]. “*

У промовах Володимира Зеленського використання даного стилістичного засобу є найбільш необхідним тоді, коли є необхідність передати повідомлення, частина якого знаходиться в тій же смисловій площині.

«Я помітив, що люди, які там працюють – у госпіталі – і повертають наших хлопців до нормального життя, – американці – вони теж пишаються українськими воїнами [89]». – *“I noticed that the people who work there, in the hospital, and return our guys to a normal life, – Americans, – they are also proud of Ukrainian warriors [90]. “*, **«Я повернулася додому з вашою підтримкою, зі зброєю – такою, як ППО, яка дає захист нашим людям: дорослим і дітям [89]»** – *“I returned home with your support, with weapons – such as anti-aircraft defense that gives protection to our people – adults and children [90] “*, **«Посольство України в Ізраїлі, усі наші дипломати, які опікуються цим регіоном, разом із розвідкою працюють цілодобово, щоб допомогти всім нашим людям, які потребують допомоги [97]».**

– “*The Embassy of Ukraine in Israel, all our diplomats who are in charge of this region, together with the intelligence service, are working around the clock to help all our people who need help* [98] “,

Прослідковуємо, що фігура багатосполучниковості може оформлятися не лише поодиноким сполучником, наприклад «і», а й комбінованою формою, що побудована на поєднанні різних сполучників, наприклад « що» , «щоб».. Також цікаво зауважити, що полісиндетон застосовується для уповільнення мовлення і надає тексту або ж промові урочистості.

Отже, варто підсумувати, що промови президента України Зеленського В.О. наповнені різноманітними лексичними та стилістичними фігурами, а саме повтори, антитеза, епітети, риторичні запитання, порівняння, вставні конструкції, асиндетон, тобто безсполучниковість, та полісиндетон, тобто багатосполучниковість. Усі зазначені прийоми підкреслюють та наголошують на важливих моментах, допомагають привернути увагу слухачів задля контрасту, дозволяють підвищити загальний емоційний тон висловлювання й передбачають посилення експресивної оцінки.

3.3. Відтворення експресивних засобів на синтаксичному рівні

Варто зауважити, що для адекватного перекладу будь - якого тексту, а у нашому випадку промови, важливим є вміння перекладача правильно аналізувати синтаксис речення й вибудовувати перекладене речення відповідно до мовленнєвих норм та відповідати жанру тексту [12].

Для визначення відтворення експресивних засобів на синтаксичному рівні доцільно проаналізувати підходи щодо класифікації граматичних трансформацій. Дотримуємось класифікації, яку пропонує український вчений В.І. Карабан: перmutація (перестановка), субституція (заміна), додавання й вилучення [50].

Перестановка полягає в зміні порядку слів, словосполучень, частин складного речення й повного речення у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу [35]. Серед прикладів перестановки в промовах В.О. Зеленського виділяємо такі: «Відбувся **сьогодні** в Києві й Міжнародний саміт міст та регіонів.» – “*The International Summit of Cities and Regions was held **today** in Kyiv*”, «Облаштування кордону, захист, розвиток прикордонної території – **багато питань**». – “*There were*

many issues – arrangement of the border, defense, development of the border area, «**Вранці** був на Донеччині, у нашій Авдіївці». – "I was in the Donetsk region, in our Avdiivka, **in the morning.**"

На наступних прикладах можемо прослідкувати, що в оригіналі слова чи фрази були на початку речення, а в перекладі уже наприкінці:

«**Символом** цього стали прикордонники зі Зміїного й маршрут, за яким вони відправили «русській воєнний корабль» [52]. – "The border guards from Snake island and the route along which they sent the "Russian warship" became the **symbol** of [our resistance]", «**За рік** фактично кожен українець когось втратив» [52]. – "In fact, every Ukrainian lost someone during **the year**", «Влітку ми відчули це» [52]. – "We felt it in the summer", «Скільки **в цих словах** символів і сенсів, подвигів і втрат, радості й болю» [52]. – "How many symbols and meanings, feats and losses, joy and pain are **in these words**", «**За шість місяців** Україна це змінила» [51] – "Ukraine has changed this **in six months.** ", «Я хочу, щоб ви всі знали, що Америка врятувала мільйони українських життів. **Мільйони! Чоловіків і жінок, дітей і дорослих. У містах і селах** [89]». – "I want you all to know that America has saved millions of Ukrainian lives. Millions! Men and women, children and adults, in cities and in villages... [90],“

А може бути навпаки, коли в оригіналі слово чи фраза були наприкінці чи посередині речення, а в перекладі – на початку:

«Цього дня **фактично** відбувся другий всеукраїнський референдум» [55]. – "On this day, the second all-Ukrainian referendum **actually** took place.", «Сьогодні **на Хрещатику** можна побачити цей «парад» [55]. – "Today, you can see this "parade" **on Khreshchatyk.** ", «I нам набагато більш зрозумілий й близький **Джонсон**, який розмовляє англійською, ніж вбивці, насильники та мародери, що роблять все це російською [55].» – "And **Johnson**, who speaks English, is much more understandable and close to us than murderers, rapists and looters who did it in Russian», «Ми не знали, що буде завтра, але точно зрозуміли: за кожне **завтра** треба битися!» [52] – "We didn't know what would happen tomorrow, but we definitely understood: we have to fight for every **tomorrow!** ", «На доказ можна сказати **тисячі слів**, але достатньо кількох» [52]. – "A **thousand words** can be said for the proof, but a few are enough. ",

Проаналізувавши приклади, варто зауважити, що перестановка, як один із видів граматичної трансформації, найчастіше в промовах Зеленського В.О. супроводжується заміною порядку слів, наприклад в тексті оригіналу слово було на початку речення, а для адекватного тексту перекладу було переставлено на кінець.

Заміна це підстановка різноманітних мовленнєвих одиниць в однаковому оточенні для того, щоб з'ясувати їх співвідношення; іншими словами, дана трансформація передбачає застосування однієї мовленнєвої одиниці замість іншої [7].

Серед прикладів замін виділяємо такі: форма слова; члени речення; частини мови; типи речення, тобто заміна з простого на складне, з сурядного на складнопідрядне, сполучникове на безсполучникове речення [63].

Серед прикладів даної трансформації в промовах Зеленського В.О. виділяємо такі: **«На що здатна Росія»** [63]. – *"What is Russia capable of?"*

У цьому прикладі прослідковуємо, що було використано заміну з одного типу речення на інше, оскільки в оригіналі це було розповідне речення, а у перекладі – питальне.

Яскравими прикладами заміни є об'єднання двох речень в одне ціле, але при цьому зберігаючи основний посил, який закладався в оригіналі:

«Ми зазнавали нових ударів щодня, дізнавалися про нові трагедії щодня, але витримали завдяки тим, хто викладався на повну щодня. Заради інших» [63]. – *"We suffered from new blows every day, we learned about new tragedies every day, but we persevered thanks to those who gave their all every day, for the sake of others."*, **«Ми ніколи не заспокоїмося, доки російські вбивці не понесуть заслужену кару. Кару міжнародного трибуналу. Суду Божого. Наших воїнів»** [63]. – *"We will never rest until the Russian murderers are punished: Punishment by the international tribunal, God's judgment, our soldiers."*, **«І далі була осінь. І наш контрнатуп»** [63]. – *"And then it was autumn, and our counterattack."*, **«Ми бачимо її навіть у темряві. Попри постійні масовані ракетні удари й відключення електроенергії»** [63]. – *"We can see it even in the dark, despite constant massive missile strikes and power outages."*, **«Ми завжди віддавали шану всім борцям за незалежність, називали цей день головним святом, а синьо-жовтий прапор – святинею. Прикладали руку до**

*серця, співаючи гімн, гордо промовляли «Слава Україні!» і «Героям слава!» [62] – "We always paid tribute to all the fighters for independence, called this day the main holiday, and the blue-yellow flag – a shrine, put our hands to our hearts while singing the national anthem, and proudly said "Glory to Ukraine!" and "Glory to Heroes!", «Згадайте збірну Ісландії з футболу на чемпіонаті Європи. Коли дантист, режисер, пілот, студент і прибиральник билися й захищали честь своєї країни». – "You remember the national football team of Iceland at the 2016 UEFA European Championship, when a dentist, a director, a pilot, a student, and a janitor fought to defend the dignity of their country?", «І Крим, і Донбас – це наша українська земля. Де ми втратили найголовніше. Це – люди» [63]. – "Crimea and the Donbas — these are Ukrainian territories. But we lost not just territories there; we lost our people.", «Я зроблю все, щоб ви відчували повагу. Це гідне, а головне, стабільне фінансове забезпечення, ваші житлові умови, законні відпустки після виконання бойових завдань, відпочинок для вас і ваших родин» [63]. – "I will do everything so that you feel respect: adequate and stable financial support, housing, vacations after completing combat missions, rest for you and your families», «Усім нам в Україні **важливо бути ефективними** на сто відсотків [81]». – "It is crucial for all of us in Ukraine to be one hundred percent effective [82]."*

В оригіналі прослідковуємо невідмінюваний числівник **пів** із значенням «половина» зі іменником, а у перекладі простий числівник – шість.

«Пів року тому Росія оголосила нам війну» [62]. – "Six months ago, Russia declared war against us.",

У наступному прикладі в оригіналі прослідковуємо загальний іменник, що має на увазі державу, край – «країна», а в оригіналі власна назва – «Україна».

*«Відсьогодні кожен з нас несе відповідальність за **країну**, яку ми залишимо своїм дітям» [63]. – "Starting today, every one of us bears responsibility for Ukraine, which we will leave to our children[64]."*

При дослідженні та аналізі прикладів даної граматичної трансформації було виявлено, що найчастіше в промовах Зеленського В.О. було замінено граматичні ознаки речень, тобто просте речення у тексті оригіналу перетворювалось на складне у тексті перекладу.

Додавання це «лексичні збільшення, обумовлені формальною невизначеністю семантичних компонентів словосполучення у вихідній мові» [49], а **вилучення** – це відсутність якого-небудь із членів речення, що взагалі не сприймається як його вираження; а також пропуск або ж втрата. Трансформацію вилучення застосовують для уникнення явищ, не властивих мові перекладу й для досягнення максимальної конкретності.

Серед прикладів **додавання** в промовах Зеленського В.О. виділяємо такі: «Продовжуємо готувати й наші міжнародні кроки не лише на цей тиждень, а загалом на найближчий час»[63]. – "*We continue to prepare our international steps not only for this week, but in general for the near future*", «Провів у Полтаві тривалу, змістовну нараду щодо ситуації в регіоні. Військове керівництво, місцева влада...» – "*I held a long, meaningful meeting in Poltava regarding the situation in the region. The military leadership, local authorities...* [64]" В українській мові, мові оригіналу це неповне речення, а в англійській мові з'являється підмет "I", відтак, використано трансформацію додавання слова.

«Погрожували, що за 72 години нас не існуватиме»[63]. – "*They threatened that we would cease to exist in 72 hours* [64]", «Зрозуміли, що попри будь-яку допомогу й підтримку ніхто, крім нас, не вигризатиме нашу незалежність»[63]. – "*We understood that despite any help and support, no one but us will fight for our independence* [64]."

Варто проаналізувати приклади додавання, вказані вище. У оригіналі речення були безособовими, оскільки немає мовця та усе відбувається незалежно від нього, а у перекладі навпаки головний член речення є присудком та називає дію, виконвану конкретною особою.

В перекладі прослідковуємо додавання слів або ж пояснень для того, щоб в перекладі залишити основний посил, який був закладений в оригіналі:

«Те, що Росія почала проти нас повномасштабну війну». – "*The fact that Russia started a full-scale war against us – and the fact that we are strong.* ", «I вигризли кожну добу». – "*And we gnawed [at the invaders] every day.*", «Символом цього стали прикордонники зі Зміїного й маршрут, за яким вони відправили «русській воєнний корабль» – "*The border guards from Snake island and the route along which they sent the*

*"Russian warship" became the symbol of [our resistance].", «Я хочу зараз звернутися до тих, хто все ще чекає». – "Now I want to address to those who are still waiting for [liberation]", «Ворог думав, ми зустрінемо квітами й шампанським». – "The enemy thought we would greet **him** with flowers and champagne.", «Ми обрали шлях до Європи, але Європа – не десь там». – "Yes, we have chosen a (**political**) direction to Europe, but Europe is not somewhere there.", «Кожного дня ми втрачаємо кожного з нас. І кожен з нас – переселенець. Ті, хто втратив власний дім... І ті, хто відчинив двері власного дому, розділивши біль». – "And each of us is internally displaced; those who lost their own homes and those who, **in turn**, opened the doors of their homes, sharing this pain.", «Історія – несправедлива річ.» – "History is unfair, **it's true.**"*

А серед прикладів **вилучення** в промовах Зеленського В.О. виділяємо такі: *«А далі була весна»[97]. – "Spring is coming [98]", «Серед нас більше немає чужих чи незнайомих»[97]. – "There are no more strangers among us [98]", «Не 73 відсотки, які за мене голосували, а всі 100 відсотків **українців**[97].» – "Not only 73 percent of Ukrainians who voted for me – all 100 percent [98]", «Усім, хто готовий будувати нову, **сильну та успішну** Україну, я з радістю надам українське громадянство». – "To everyone who is ready to build a new and successful Ukraine, I will happily give you Ukrainian citizenship.", «Сувенірів з-за кордону не потрібно, привезіть, будь ласка, свої знання, досвід і **ментальні цінності**». – "Don't bring souvenirs from abroad, bring us your knowledge, experience, and values.", «**Ухваліть ці важливі закони та рішення. Повісьте усі медалі собі**». – "Do this and hang medals on yourselves".*

При дослідженні та аналізі таких граматичних трансформацій, як додавання та вилучення, було виявлено, що при перекладі політичної лексики доволі часто виникає потреба в додаванні слова для адекватного перекладу та конкретизації певних понять невідомих для слухача. Стосовно вилучення, варто зауважити, що при перекладі було вилучено такі елементи речення, які дублювались у тексті оригіналу, але переклад оригіналу не змінив свого сенсу [3].

Отже, варто підсумувати, що було досліджено відтворення експресивних засобів на синтаксичному рівні. При аналізі було дотримано класифікації, яку пропонує відомий український вчений, доктор філологічних наук В.І. Карабан: пермутація (перестановка), субституція (заміна), додавання й вилучення.

ВИСНОВКИ

У процесі написання магістерської роботи розглянули способи відтворення експресивних засобів політичних промов. Як приклади за основу було взято промови Зеленського Володимира Олександровича, президента України. Результати аналізу дозволяють зробити такі висновки:

1. Насамперед, було виявлено, що існує безліч трактувань поняття «експресивність». Однак, у роботі аналізуємо праці таких відомих вчених, як О.О. Потебні, Л. П. Єфімова, Н.І. Бойка та О. М. Мороховського. Увагу також акцентуємо на тому, що використання експресивних засобів можна розглядати як свідчення особистості мовця, що, в свою чергу, виражається в почуттях, емоціях й оцінках суб'єкта. Варто також додати, що в політичних промовах прослідковується передача експресивності завдяки використанню лексичних та синтаксичних засобів стилістичної виразності. Доцільно зауважити, що така експресія відображається в мові, знаходить своє вираження у виборі того чи того лексичного засобу, і може мати додатковий намір, наприклад, вплинути на реципієнта (слухача чи читача). Як висновок, експресивність – це феномен мовленнєвої особистості, що залежить від її суб'єктивних комунікативних інтенцій.
2. Варто зауважити, що проблематика перекладу експресивних засобів політичних промов залишається в центрі досліджень лінгвістів, оскільки головним завданням кожної промови є емоційний та маніпулятивний вплив на слухачів. При дослідженні експресивності виділяють два основних підходи: функціонально-стилістичний та семантичний. Серед дослідників, які приділяли значну увагу проблематиці перекладу експресивних засобів, варто виділити наступних: Л.П. Єфімова та Н.І. Бойко. Доцільно додати, що питання використання та перекладу експресивних засобів отримують нових рішень з кожним наступним етапом удосконалення лінгвістичної науки, що, в свою чергу, пов'язано з природним розвитком науки та зміною ставлення до промов та їх елементів. Наприклад, новий поштовх до вивчення експресії надав інтерес лінгвістів до феномену мовленнєвої особистості як суб'єкта

мовленнєвої діяльності, взаємин мовця і адресата, різнорівневих засобів посилення виразності мови та її впливу на сприймаючого. Таким чином, вивчення проблеми перекладу експресивних засобів у промовах є актуальним, а також й нагальним. Загалом, експресивність в мовленні потребує особливої організації мовленнєвих одиниць, які, в свою чергу, створюють загальну забарвленість нашого мовлення та функціональну експресивність. Можна узагальнити, що експресивність, по-перше, комунікативна категорія, оскільки справжня експресія виникає частіше за все у мовленні, тобто при організації повідомлення. Як висновок, основним завданням експресивності, тобто вираження експресивних засобів, є визначення, виділення, посилення, а також акцентування на сказаному.

3. При дослідженні поняття «політична промова» значну увагу приділяємо праці саме української науковиці та мовознавиці Л. Мацько, та робимо висновок, що політична промова є заздалегідь підготовленим гострополітичним виступом із позитивними чи негативними оцінками та конкретними планами. Окрім вказаного вище, також робимо висновок, що публічний виступ є важливим для інформаційного впливу на аудиторію і його підготовка вимагає ретельної підготовки, продуманої тактики, грамотної композиції та мовленнєвого оформлення. Доцільно додати, що підготовка політичного виступу також вимагає ретельної продуманої тактики, грамотної композиції та її мовленнєвого оформлення. Слід зауважити, що фрагмент політичної промови (вступ, основна частина, висновки) оформлюється з урахуванням його комунікативно – цілого, змістового та стилістичного призначення. Проаналізувавши усі приклади, в яких науковці/дослідники надають трактування поняття «політична промова», які, в свою чергу добиралися методом суцільної вибірки з відкритих джерел, можемо підсумувати, що політична промова є заздалегідь підготовленим гострополітичним виступом із позитивними чи негативними оцінками та конкретними планами і т.ін.
4. У нашому дослідженні прагматичний компонент відігравав неабияку роль, тому що всі промови Президента націлені на певну аудиторію і він повинен донести інформацію, стимул, посил, меседж, орієнтуючись на те для кого саме

ведеться спіч. Адже, яскравим прикладом є підготовка при написанні промови, де, наприклад, у випадку європейських країн, як-от Британії, процес повинен займати недовго на відміну від реалізації промови, адресованої парламенту Японії, яка, ймовірно, потребує багатоденної підготовки: оскільки потрібно було підібрати слова та образи, які представники далекої Країни вранішнього сонця зрозуміють та приймуть. Також, доцільно додати, що тропи відіграли ключову роль при підсиленні емоційності промови та ознак авторського стилю за допомогою синтаксичних структур, а також при вираженні емоційного та оцінного забарвлення.

5. Щодо загальної характеристики промов Зеленського Володимира Олександровича доцільно зауважити, що процес їх підготовки є роботою його успішної команди, яка відповідальна за написання виступів. Також, як зазначають в офісі ОП, процес підготовки промови займає від кількох годин до кількох днів. Загалом, промови глави держави є потужним та ефективним засобом впливу на слухачів з метою розказати про те, що насправді відбувається в Україні і тим самим залучити підтримку союзників. Важливо зауважити, що з початку повномасштабної війни, що розпочалась 24 лютого 2022 року, президент України Володимир Зеленський виступив із низкою промов у різноманітних форматах, зокрема в соціальних мережах та перед іноземними законодавчими органами. Промови привернули значну увагу слухачів, а низка коментаторів посилялася на позитивний вплив на український моральний дух й на міжнародну підтримку українського опору російському вторгненню
6. При аналізі промов Зеленського В.О. було виявлено, що серед лексико-стилістичних прийомів найчастіше зустрічаються повтори, епітети, риторичні запитання, вставні конструкції та порівняння, які підкреслюють важливі моменти, а також дозволяють підвищити загальний емоційний тон висловлювання. А при дослідженні синтаксичних прийомів дотримувались класифікації, яку пропонує В.І. Карабан: пермутація (перестановка), субституція (заміна), додавання й вилучення.

Список використаних джерел

Наукові праці

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурному етнічному висвітленні [Текст] / Б. М. Ажнюк. К.: Наукова думка, 1989. 134 с.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 232 с.
3. Багмут А. Й., Борисик І. В., Олійник Г. П. Інтонація як засіб мовної комунікації. К. : Наукова думка, 1980.
4. Бацій І. С. Краса і сила слова: Бесіди про мову художнього твору. К. , 1983.
5. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика в словнику, мові та мовленні: Навч. посібник для студентів філол. спеціальностей / Н. І.Бойко. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. 217 с
6. Бойко Н. І. Інтерпретація експресивної лексики в лінгвістичній спадщині М. А. Жовтобрюха та А. П. Грищенка / Н. І. Бойко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія : Філологічні науки. 2013. Кн. 2. С. 7-13.
7. Бойко Н.І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти. Монографія. Ніжин: Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. 552 с
8. Вихованець, І. Нюанси слова (про мову лектора) [Текст] / І. Вихованець // Трибуна лектора. 1976. №2. С. 44-45.
9. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.
10. Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Учбово-методичний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2004.
11. Жигалов В.Т., Шимановська Л.М. Основи менеджменту і управлінської діяльності. К.: Вища школа, 1994. 223 с.
12. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису. Донецьк: ДонНУ, 2007. 294 с.
13. Ільченко М. Маніпулятивність як складова стратегій англійськомовного електорального дискурсу (на матеріалі передвиборчих дебатів). Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика». Вип. 12. Херсон : ХДУ, 2010. С. 316-322.

14. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми/ В.І. Карабан. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
15. Колесник Г. М. Мова газети в епоху НТР. Науково-технічний прогрес і мова. Київ: Наук. думка, 1978.
16. Крапива, Ю. В. Політична промова як різновид політичної комунікації [Текст] / Ю. В. Крапива, Д. А. Крікун // Закарпатські філологічні студії : науковий журнал/ голов. ред. І. М. Зимомря. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2019. Т. 2. Вип. 11. С. 42-45. Бібліогр: с. 45 (14 назв)
17. Магас Н. М. Емоційне забарвлення політичного дискурсу: прагматичний аспект. Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах. Вип. 28. 2013. С. 115–124
18. Мамрак А.В. Вступ до теорії перекладу / А.В. Мамрак. К.: Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
19. Матвійчук О. М. Експресивний синтаксис / О.М. Матвійчук // учасні напрямки досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2011. С. 221 – 223.
20. Мацько Л.І. Лінгвістична риторика. Наука і сучасність: зб. наук. праць. Ч. 4. Київ : Логос, 1999. С. 3–16.
21. Мистецтво публічного виступу : робоча програма та методичні рекомендації для студентів напряму підготовки «Філологія (українська мова та література)» / Ірина Петрівна Левчук. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 64 с.
22. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К.: Видавничий центр “Київський університет”, 1999. 308 с.
23. Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов. Наукові записки НДУ ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. Книга 1. 2016. С. 235–238.
24. Серажим К. С. Лексика та фразеологія політичного дискурсу. Наукові записки інституту журналістики. Київ. 2001. Т.5. С. 70–72.
25. Славова Л.Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект: монографія / Л.Л. Славова. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 357 с.

26. Стилістика англійської мови / [Мороховський О.М.]. К.: Вища Школа, 1984.
27. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії. Київ: Вища школа, 1984.
28. Чайковська Є. Ю. Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. Київ : Логос, 2012. С. 279–287.
29. Burson, H. Beyond PR [Text]: Redefining the Role of Public Relations / H. Burson. New York.: Random House, 1990. P. 203

Довідкова література

30. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник української мови. В.Т. Бусел. Київ: Перун, 2005. С. 1719.
31. Гуйванюк Н. В. Антитетичні семантико-синтаксичні відношення у надфразній єдності та тексті. *Studia Linguistica*. 2011. Вип. 5. С
32. Моркотун С. Б. Відтворення експресивності образних засобів при перекладі текстів політичного дискурсу. С. Б. Моркотун [Електронний ресурс] // Синопис: текст, контекст, медіа, № 3 (19), 2017.
33. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247с.
34. Morkotun, S. (2017), Reproduction of expressiveness of figurative means in the translation of texts of political discourse [Vidtvorennya ekspresyvnosti obraznykh zasobiv pry perekladi tekstiv politychnoho dyskursu], Synopsys: tekst, kontekst, media, № 4, Pp. 75–79.

Інтернет-джерела

35. Використання синтаксичних трансформацій для досягнення еквівалентності перекладу. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.1/23.pdf>
36. Гуйванюк Н.В. Лексичні й синтаксичні експресиви як засіб суб'єктивізації висловлення. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15985/Guyvanyuk.pdf;jsessionid=45E9FDD93946737C00B8634B578D8862?sequence=1>
37. Епітет // Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

38. Жанрова специфіка інавгураційної промови // Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
39. Засоби експресії у сучасному медійному тексті жанру репортажу. URL: <https://osvita.ua.com/2018/09/66065/>
40. Зеленський Володимир Олександрович // Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
41. Інавгураційна промова Зеленського. Повний текст. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-promova-zelenskoho/29952433.html>
42. Інавгурація: коли і як новий президент вступає на посаду. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20190520-inavguratsiya-koly-i-yak-novyj-prezydent-vstupaye-na-posadu/>
43. Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення. Київ, 2015. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/12406/1/Komunikatyvno_prag_aspekty.pdf
44. Комунікація – що це, моделі та види. URL: <https://alexus.com.ua/komunikaciya-shho-ce-modeli-ta-vidi/>
45. Конспект лекцій. «Комунікативні процеси у навчанні». Харків, 2009. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11324545.pdf>
46. Лексико – словотвірні засоби передачі експресивності в казках І. Франка та А. Андрусяка. URL: <https://naurok.com.ua/leksiko-slovotvirni-zasobi-peredachi-ekspresivnosti-v-kazkah-i-franka-ta-i-andrusyaka-129429.html>
47. Лексичні засоби експресивності. Тропи. URL: https://allref.com.ua/uk/skachaty/leksichni_zasobi_ekspresivnosti_tropi?page=
48. Лекція 1. Комунікації. Види і стратегії побудови. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/tstt/wp-content/uploads/sites/6/lekciya-1-komunikaciyi.-vydy-i-stratehiyi-pobudovy-z-dyscypliny-nk.pdf>
49. Лекція № 8. Прагматичний аспект перекладу. URL: <http://um.co.ua/2/2-2/2-25902.html>

50. Новорічне звернення Зеленського 2021. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/novorichne-zvernennya-zelenskogo-2021-divitis-onlayn-video-pryama-translyaciya-privitannya-31-12-50132833.html>
51. Основні види комунікацій, форми та функції. URL: <https://presa.com.ua/aktualne/osnovni-vidi-komunikatsij-formi-ta-funksiji.html>
52. Офіційний сайт президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>
53. Підготовка до публічного виступу. Аргументування, мовні засоби переконання. URL: <https://studfile.net/preview/8854804/page:2/>
54. Порівняння // Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
55. Промови Володимира Зеленського під час російського вторгнення в Україну 2022 // Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
56. Психологічні та етичні основи спілкування в аудиторії. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10416/>

Джерела ілюстративного матеріалу

57. Публічний виступ: види, особливості, правила, як навчатися. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/rhetoric/30518/>
58. Хто пише тексти для Зеленського – розповідаємо про спічрайтерів президента / NV. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/hto-pishe-teksti-dlya-zelenskogo-rozpovidayemo-pro-spichrayteriv-prezidenta-50270526.html>
59. Хто пише тексти Зеленському і як вони змінюють ставлення світу до нас – новини України/NV. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/hto-pishe-teksti-zelenskomu-i-yak-voni-zminyuyut-stavlennya-svitu-do-nas-novini-ukrajini-50243536.html>

60. Чому після промови в Конгресі США Володимира Зеленського порівнюють з Вінстоном Черчиллем. URL: <https://elle.ua/ludi/novosty/chomu-pislya-promovi-v-kongresi-ssha-volodimira-zelenskogo-porivnyuyut-z-vinstonom-cherchillem/>
61. Шарль Баллі // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
62. President Zelenskiy's inauguration speech. URL: <https://www.kyivpost.com/post/9221>
63. Zelenskiy's emotional address on the anniversary of the full-scale invasion of the Russian Federation. URL: <https://english.nv.ua/nation/full-speech-on-anniversary-of-full-scale-russian-invasion-by-ukraine-president-zelenskiy-50306539.html>
64. Для України принципово реалізувати всі сім рекомендацій Єврокомісії та виконати необхідне на цьому етапі нашого шляху в ЄС – звернення Президента Володимира Зеленського. URL: <https://www.president.gov.ua/news/dlya-ukrayini-principovo-realizuvati-vsi-sim-rekomendacij-ye-86989>
65. Україна завжди повертається – звернення Президента Володимира Зеленського з нагоди першої річниці звільнення Херсона від російської окупації. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-zavzhdi-povertayetsya-zvernennya-prezidenta-volodim-86953>
66. Співпраця та єдність усіх, хто цінує мир, може запобігти катастрофам і зупинити страждання народів – звернення Президента України до учасників Паризького форуму. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-zavzhdi-povertayetsya-zvernennya-prezidenta-volodim-86953>
67. Працюємо з усіма партнерами заради посилення ППО для України – звернення Президента Володимира Зеленського. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
68. Уже розуміємо, які наші кроки потрібні, щоб наблизити ключову мету – вступ України в ЄС – звернення Президента Володимира Зеленського. URL: <https://>

www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885

69. Впевнений, що Україна обов'язково переможе; будьте впевнені в собі. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
70. Наші воїни зробили цей тиждень дуже потужним для України – звернення Президента Володимира Зеленського. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
71. Кожен повинен виконати свою частину захисної роботи, щоб російський терор цієї зими не зупинив Україну. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
72. Everyone must do their part in defense to prevent Russian terror from stopping Ukraine this winter – address by the President. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
73. Коли тероре розповзається, важливо, щоб світ давав однозначний сигнал, що захист від терору ніде не ослабне. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
74. As terror is spreading, it is important for the world to give an unambiguous signal that protection against terror will not falter anywhere – address by the President. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
75. Нам потрібна надійна геополітична стабільність у Європі та на всьому євроатлантичному просторі – звернення Президента України до лідерів країн спільноти Joint Expeditionary Force. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
76. We need reliable geopolitical stability in Europe and in the whole Euro-Atlantic space – address of the President of Ukraine of Ukraine to the leaders of the

President of Ukraine to the leaders of the countries of the Joint Expeditionary Force. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>

77. Треба вибити із рук Росії інструмент терору – виступ Президента на засіданні Контактної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн». URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
78. We need to get the instrument of terror out of Russia’s hands – speech by the President at the meeting of the Ukraine Defense Contact Group in the Ramstein format. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
79. Щодня наші воїни та весь народ міцніші – звернення Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
80. Our warriors and the entire nation are getting stronger every day – address by the President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
81. Посилюємо тиск на тих, хто допомагає російському терору, і жодного зв’язку цих людей з Україною не залишимо – звернення Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
82. More pressure on those who assist Russian terror, we will live no connection of these people with Ukraine – address by the President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
83. Нашим воїнам потрібно більше інструментів, щоб знищувати російські ракети, ударні дрони та авіацію – звернення Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>

www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885

84. Our warriors need more means of Russian missiles, combat drones and aircraft destruction – address by the President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
85. Тиждень був дуже продуктивний, маємо багато хороших оборонних та інших рішень – звернення Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
86. It was a very productive week, we have a lot of good defense and other decisions – address by the President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
87. Виступ Президента України Володимира Зеленського на зустрічі з представниками громадськості Канади. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
88. Speech by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyu at a meeting with representative of the Canadian community. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
89. Виступ Президента і першої леді України перед представниками урядових і ділових кіл США, пресою та українською громадою. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
90. Speech by the President and the First Lady of Ukraine to U.S. government and business representatives, media and Ukrainian. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
91. It is a matter of principle for Ukraine to implement all seven recommendations of the European Commission and fulfill everything that is required at this point of our

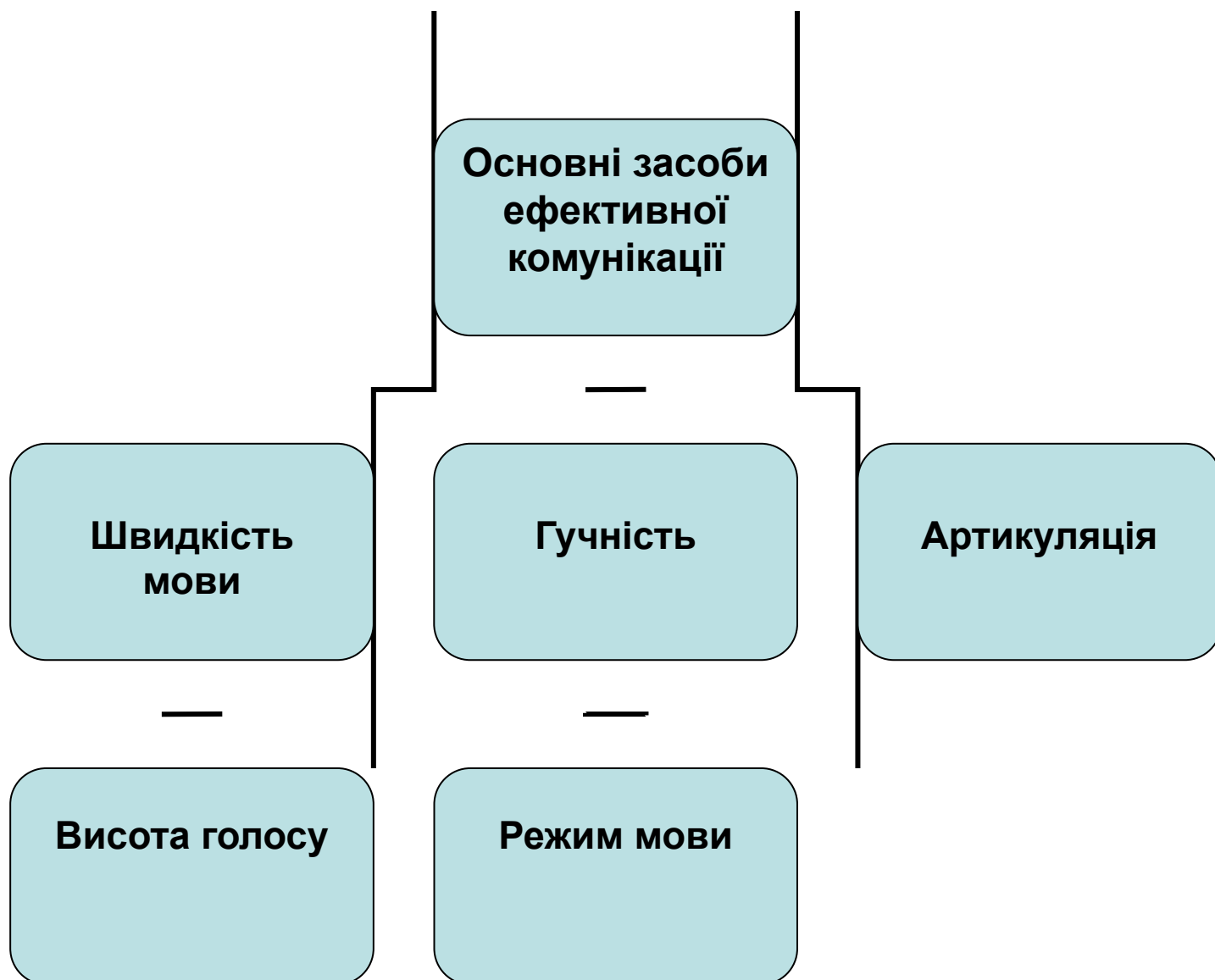
path to the EU – address by the President of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>

92. Ukraine always returns – President Volodymyr Zelenskyy’s address on the occasion of the first anniversary of the liberation of Kherson from Russian occupation. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
93. The cooperation and unity of all who truly value peace that can prevent catastrophes and stop the suffering of peoples – address by the President of Ukraine to the participants of the Paris Peace Forum. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
94. We are working with all partners to bolster air defense for Ukraine – address by President Volodymyr Zelenskyy. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
95. We already understand what steps are needed to bring the key goal – Ukraine’s accession to the EU – closer – address by President Volodymyr Zelenskyy. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
96. I am confident Ukraine will definitely win; be confident in yourselves – address by President Volodymyr Zelenskyy. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
97. Наступного тижня працюватимемо разом із нашими партнерами заради єдності світу в протистоянні терору – звернення Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>

98. Next week, we will work together with our partners for the unity of the world in countering terror. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
99. Звернення Президента Володимира Зеленського з нагоди Дня захисників і захисниць України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
100. Address by President Volodymyr Zelenskyu on the Day of Defenders of Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pracyuyemo-z-usima-partnerami-zaradi-posilennya-ppo-dlya-ukr-86885>
101. Наукове дослідження. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Наукове_дослідження
102. Порядок вибору теми наукового дослідження. URL: https://pidru4niki.com/70327/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/poryadok_viboru_temi_naukovogo_doslidzhennya
103. Діалектика. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Діалектика>
104. Риторика. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Риторика>

ДОДАТКИ

Основні засоби ефективної комунікації

Класифікація видів комунікації, запропонована Г.Г. Почепцовим

1 Внутрішня комунікація	Розмова з самим собою
Міжособистісна комунікація	Розмова між двома людьми, у якій учасники можуть грати певні ролі і комунікація може відбуватись за участі присутніх/свідків
Комунікація в малих групах	Комунікація в малих групах, зазвичай 3-5 осіб
Масова комунікація	Комунікація, в якій група людей з різними інтересами та вподобаннями отримують певне повідомлення

Експресивні засоби на лексико – стилістичному рівні, використані у промовах
В.О. Зеленського

Повтори

«**Президент** не платить податків. **Президент** напідпитку промчав на червоне світло.» – «The president doesn't pay taxes. The president was drunk and ran red lights. The president steals a little.»

Антитеза

« *Щоб вони там не мріяли - Чорт з ними, бо з нами – Бог* » – “ *What did not they dreamt – Devil with them, because God with us*”

Епітет

« **Високоповажні** гості України! » – “ *Distinguished guests of Ukraine!* “, « **Я вітаю всіх нас із цим великим і важливим днем!** » – “ *I congratulate all of us on this great and important day!* “, « **Адже наша історія й наша держава – унікальні.** » – “ *After all, our history and our state are **unique.*** “,

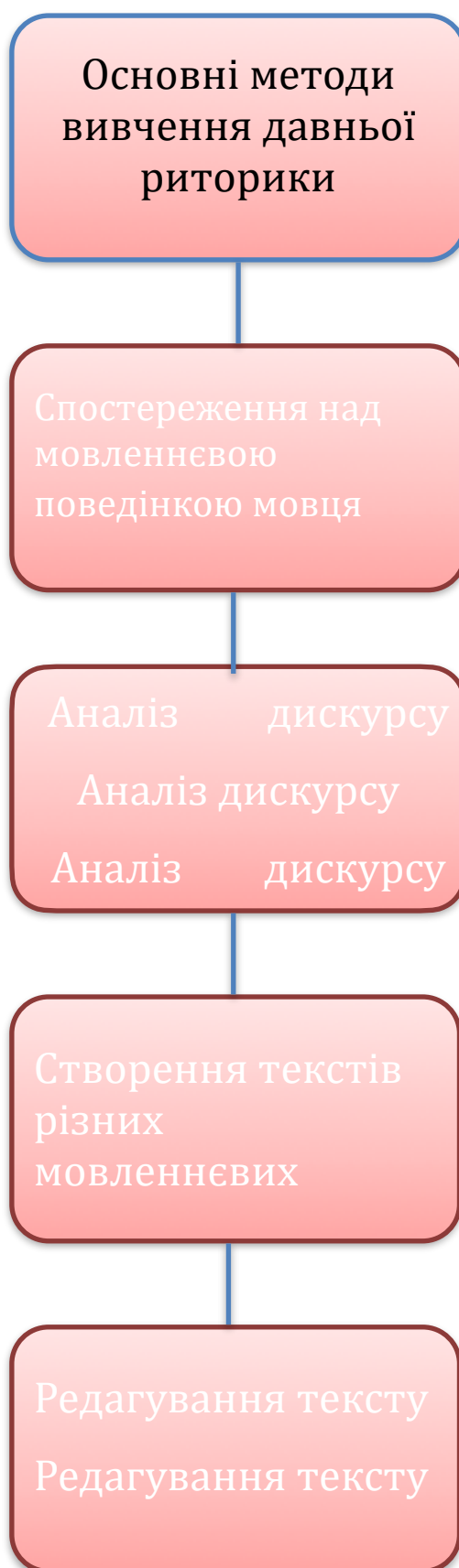
Порівняння

« **Точно таких самих, як і у вас, звичайних людей Америки. Як і в кожного у Сполучених Штатах...**» – “ *Just like yours, ordinary people of America. Just like those of everyone in the United States.* “,

**Вставні
конструкції**

«**Звичайно**, необхідність ембарго на постачання нафти з Росії зростає з кожним днем. “ – «*Of course, the need for an embargo on oil supplies from Russia is growing every day.* “,

Основні методи вивчення давньої риторики

Класифікація функцій комунікації

Інформаційна
функція

Обмін повідомленнями, думками,
задумами та рішеннями

Управлінська
функція

Спонування адресата до дій

Спонування адресата до дій

Емотивна
функція

Вираження суб'єктом свого ставлення до
теми чи ситуації

Фатична
функція

Фокусування на контактному елементі
ситуації

Контрольна
функція

Відстеження поведінки людей на різних
ієрархій та формальній підпорядкованості

Основні навички, необхідні для вдалої взаємодії з людьми

Бути впевненим у
собі

Бути впевненим у

Вміти безперервно
розмовляти на одну
тему

Лаконічно
висловлювати думки

Вміти зацікавити
аудиторію

Артистизм та харизма

Дар переконання